

Padel za svobodo španskega naroda

ILUSTRIRANA
KULTURNA IN DRUŽINSKA
REVIJA

Vzajemna

Svoboda 11-12

IZHAJA MESEČNO - NOVEMBER-DECEMBER 1937 - LETO I.

Lekarna Dr. G. Piccoli

Ljubljana, (nasproti nebctičnika)

se priporoča

Manufakturna trgovina na veliko

Šalamun & Lampé, Ljubljana

Frančiškanska ulica šte. 4

Mesarija IVAN KRUSIČ

LJUBLJANA - ŠIŠKA Moste: Prešernova ulica 8

Ljubljana VII.: Knezova 37 Telef. 34-91

Vedno prvovrstno volovsko, telečje in svinjsko meso, čista domača svinjska mast in vse mesne izdelke po najnižjih cenah in se priporoča za obisk

Poceni plašče in obleke dobite v

Trgovskem domu v Mariboru

Splošna gospodarska in konzumna zadruga za Gorenjsko

r. z. z. o. z., Jesenice-Fužine, Cankarjeva 3.

Prodajalne: Sava, Jesenice, Borovlje, Kor. Bela, Dobrava, Sp. Gorje, Mojstrana. — Zadrugne gostilne: na Savi v Del. domu, na Kor. Beli, nasproti postaje. — Zadrugni kino: Radio poleg Del. doma. — Delavska domova: na Savi-Jesenicah, v Sp. Gorjah!

Klišaje

v cink, baker, elektron, medenino, fotolito izvršuje

Jugografika

Ljubljana, Sv. Petra nasip 23, Telefon 24-95

Spretne roke.
Ako naj uspe, mora sodelovati tudi glava — svetla glava na Dr. Oetker-jevem pecilnem prašku!

Konzumno društvo za Mežiško dolino

r. z. z. o. z. v Prevaljah

Poštni predal šte. 3. Poštni čekovni račun 12.048.
Telefon interurban šte. 5. Brzjav: Kodes Prevalje.

Osrednja pisarna in centralno skladišče v Prevaljah

Podružnice:

Prevalje, Leše, Mežica, Črna I, Črna II, Sv. Helena, Guštanj, Muta, pekarna v Prevaljah ter 7 lastnih zadrugnih domov v Mežiški dolini.

Zadruga nudi svojim članom vedno sveže blago po najnižjih cenah. Hranilne vloge sprejema centrala v Prevaljah in njene podružnice ter jih obrestuje po najvišji obrestni meri. Prodaja se le članom. Član društva lahko postane vsak.

Delež znaša samo Din 100.—.

Delavke, delavci, nameščenci, kmetje in obrtniki ter sploh vse ljudstvo, kupujte življenjske potrebščine le v svojih zadrugah!

V slogi je moč, v delu rešitev!

KONZUMNO DRUŠTVO RUDARJEV

Hrastnik, r. z. z. o. z. — Ustanovljeno 1906

Ima 3 prodajalne, zadrugno gostilno in pekarno. Član postane lahko vsak. Delež Din 100.—. Sodruzi, sodružice podpirajte Vašo zadrugo, Vaš Delavski dom.

Mestna hranilnica

v Mariboru, Orožnova ulica 2

Ustanovljena 1862

sprejema hranilne vloge na hranilne knjižice in tekoči račun in jih obrestuje najkulantneje. Za vse obveznosti jamči mestna občina mariborska z vsem svojim premoženjem in vso davčno močjo.

Nove vloge izplačuje brez vsakih omejitev!

Telefon 20-03

Poštni čekovni račun 11.427

SLOVENSKA NARODNA PODPORNA JEDNOTA

največja slovenska gospodarska in dobrodelna zadruga v SEVERNI AMERIKI. — Najboljša zavarovalnica za življenje, za bolezni, poškodbe itd. — Posluje in v Zedinjenih državah in približno — Ima Kanadi. 50.000 članov v obeh oddelkih in blizu 635 podružnic po raznih krajih Amerike.

PREMOŽENJE NAD 6.000.000 — DOLARJEV

Za nasvete in informacije se je obrniti na:

Glavni urad **S. N. P. J., 2657-59 So.**

Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Knjigarna Kleinmayr & Bamberg

Ljubljana, Miklošičeva cesta 16. / Telefon 31-33

najstarejša v Jugoslaviji, priporoča svojo bogato zalogo strokovnih in zabavnih knjig v vseh jezikih, kakor tudi muzikalij za petje, klavir in druge instrumente. Knjige in časopise, v zalogi se ne nahajajoče, dobavlja iz inozemstva v najkrajšem času.

Napredek je zakon

Pred mnogimi leti, ko še ni bilo čehoslovaške republike, sem govoril s pesnikom Macharjem, ki je bil takrat nekako na vrhuncu svoje literarne karijere. Poglobljaj se je v spise starih latinskih in grških velikanov in je bil začuden ob nepričakovanih idejnih globočinah in presenetljivih jezikovnih lepota, ki jih je našel v njih. Znal je tako lepo govoriti, kakor je pisal in užival sem, ko sem ga poslušal. Iznenaden pa nisem bil, zakaj umevno je, da najde dozorel človek, ki **hoče** iskati, mnogo več od študenta, ki se **mora** učiti. Machar je bil kar navdušen, kljub temu pa se mi je prav tisti dan zdel nekam pesimističen. Po čudnih potih in stezah, po katerih se krečejo prijateljski pogovori, je beseda nanesla na napredek. In pesnik je odkimal. »Giblje se«, je dejal, »giblje se, ne naprej, ne nazaj, le giblje se.«

Vem, da je govoril tako tisti dan, ker je bil tako zatopljen v stare Rimljane in Grke, da ni mogel priznati sedanjosti ničesar, česar ne bi bilo že v preteklosti. Ne verjamem pa, da je vedno tako mislil. Njegovo delo, njegovi boji so služili napredku, in tudi njegove besede v drugih časih so bile drugačne. Ideje njegovih poetičnih in prozaičnih spisov so se gibale, ampak ne v krogu, temveč so imele smer, prav določeno smer, in ta je držala naprej.

On pa ni bil edini, ki je imel svoje ure na »Oljski gori«. Drugi velikani so jih imeli, in vsak navaden smrtnik jih ima, če resnično živi. Edino tisti, ki nikdar niso bežali v Egipt, pa tudi niso prišli v Jeruzalem, se jih morda obvarujejo. Tisti, ki se nikdar ne prepirajo s pismarji in farizeji, se ne družijo s Samaritanci, ne dvomijo o starih naukih in ne razširjajo novotarij, bodo morda lahko ostali v mirni dolini in ne bodo prišli ne na Kalvarijo ne na Golgoto, kjer se postavljajo križi, odkoder pa je tudi razgled po svetu. Dvomili ne bodo, toda—**kaj** pa bodo?

Nobeno globokejše življenje ni brez dvomov, brez obupnih, mučilnih dvomov. Toda dvome premaguje življenje — življenje človeka, življenje narodov, življenje človeštva, življenje vsemirja. Kadar se trpinčeni duh umiri in se ozre okrog in okrog, spozna, da ima gibanje cilj, ki je vedno **pred nami**. In slediti cilju, se pravi napredovati. Mogoče je, da ne poznamo vseh ciljev. Mogoče je, da so pota včasih nejasna. Mogoče je, da včasih bolj slutimo, kakor vemo. Nič ne de. Kako bi vedeli vse, ko smo le ljudje, drobci v neskončnosti svetovja? Vprašanje je, ali bi radi vedeli ali ne. Komur ni nič na tem ležeče, je enak kamnu na cesti, ki ga vsakdo lahko brčne in se ne zmeni. Kdor hoče, bo lahko izvedel več in podaril drugemu, kar je pridobil, da bo ta lahko zopet izvedel več in pomnožil spoznanje in tako dalje do konca.

Ali ni že v tem napredek? Nekdaj je človek, podoben veliki opici, živel na svetu, polnem nerazrešljivih in morečih uganek. Naredil se je dan in storila se je noč. Tam gori je bilo sonce in po noči mesec. To je delalo dan in noč. Ampak kako in zakaj? Kako da je bilo enkrat polno lučic na nebu, drugič pa nič? Kako da je mesec danes bil blede okrogla plošča, drugič krajec, enkrat obrnjen na to, drugič na drugo stran, naenkrat pa je popolnoma izginil? Kako da raste trava po planjavah, pa drevje po vrhovih? Odkod prihajajo hladne sapice in uničujoči vetrovi, zakaj se pokriva zemlja s snegom in ledom in mora človek prezebavati

do kosti? Uganke, uganke na vseh koncih in krajih, odgovora pa od nikoder ne ...

Danes pa nam astronomi razlagajo ne le zemljo in sonce in planete, ampak najoddaljenejša svetovja in njihove zakone, fizičarji pa sestavo atoma in gibanje elektronov. Izračunali so pravila teže in silo, ki veže enake protone v mikrokosmičnem atomu. Zvezdoznanci štejejo številke tako ogromne, da jih je komaj razumeti, tudi če se izražajo v svetlobnih letih, fizičarji pa tako neznansko majhne, da strmimo, kako jih je sploh mogoče zapisati.

Kakšna dolga pot, in kakšne so bile postaje na njej! Ni bila vedno široka tlakovana cesta z mestnimi in miljskimi znamenji, z navodili in opozorili za pešce in voznike, ampak najčesče je bilo treba utirati borno stezo skozi puščavo in džunglo, čez skalovje in trnje, in mnogo jih je omagalo na poti. Pa so prihajali drugi za njimi in krčili pot in iskali in našli. In dalje in dalje—venomer naprej.

O, včasih je bil človek tudi pahnjen nazaj. Celi narodi, vse človeštvo je bilo včasih zadržano, potisnjeno nazaj, in zdelo se je, da je konec poti. Pa ni bilo konca nikdar. Pojavljalo se je junastvo, požrtvovalnost je cvetela v krvavih barvah, vstajale so sile in zopet se je odpirala pot, koraki so pridobivali tla, preko nekdanj izgubljenega je človeško pleme sililo naprej in prihajalo naprej.

Milijoni in milijoni let so minuli, odkar je bila porojena ta naša zemlja po neizpremenljivem zakonu, ki velja za ogromno Rimsko cesto z njenimi nešteti sonci, in za neznatni kamenček v reki. In mnogo časa je bilo treba, preden se je ognjeno novorojenče toliko ustalilo, da se je moglo pojaviti na njej, kar imenujemo življenje. In ni začelo z velikim. Iz neznatne malenkosti, ki je ne razloči človeško oko, se je razvijalo večje, iz najpraprostejšega bolj sestavljeno in kakor telesa so se razvijali umovi—od instinkta najprimitivnejše živalce do čudovitih duhov Michela Angela, Goetheja, Newtona, Tolstega ...

O—napredek je, le da ne hodi po ravni gladki poti, ampak po trnjevih stezah. Ne prihaja sam po sebi, ampak je sad truda in boj, žuljev in srag, trpljenja in žrtev, iskanja in učenja, in poguma vključ vsem obupnim uram.

Še se spominjamo, kako je sijalo sonce in so cveteli vrtovi in dozorelo sadje. Pa so se začeli dvigati mrakovi, in tema, gosta kakor megla se je začela plaziti po zemlji—na tem kraju, na onem koncu, slana je pomorila cvetje tu in tam, železne pesti so udarile po svobodah, ponočne grdobe so začele preganjati lepoto. In ljudstvom se je zazdelo, da so bile vse nade puste in so se za vekomaj umaknile strahovom. »Nazaj! Nazaj!« odmeva divja pesem od Alp in Pirenej. »Pest, ne um!« tulijo demoni od severa do juga. »Moja volja, vaša ubogljivost!« rohne VODNIKI v srajcah raznih barv.

Zdi se, kot da bi napredek bil premagan.

Četudi se zdi, pa le ne more biti. Tisočkrat v zgodovini človeštva se mu je godilo tako, se je zdelo tako, so ljudje verjeli tako. A ne vsi. In oni, ki so verjeli drugače, so naposled imeli prav.

Verjeli so, da mora po vsaki noči priti dan in da se mora tudi najstrožja zima umakniti pomladi. In dnevi so prihajali in pomladi so se vračale. Oblaki so lahko začinjali sonce, pregnati ga niso mogli.

Republikanska protiletalska skupina v akciji

Odkod bi bilo vse, kar je človeštvo pridobilo od svojih začetkov, če ne bi bilo napredka? Kako bi črnci imeli svoje pisatelje in umetnike? Kako bi Einstein razkladal razmerja svetov in zdravniki zdravili »neozdravljive« duševne

bolezni? Kako bi Rusi letali čez severni tečaj, če bi napredek bil prazna pena?

Kako bi v Clevelandu poslušali Debussyja in Brahmsa in Čajkovskega, ki jih igra orkester v Parizu, kako bi se Avstrelec menil z bratom v Detroitu, če bi se vse življenje le sukalo krog mrtve točke?

V najtemnejših dobah, ko je misel bila greh in zločin, so bili ljudje, ki so verjeli v napredek in ker so verjeli, so delali zanj in se borili zanj in trpeli zanj in so ga pospeševali in so—zmagovali. Mi pa uživamo sadove njihovega dela, in oni, ki pridejo za nami, morajo začeti s plodovi našega napredka, da bodo mogli napredovati in zapustiti svojim potomcem več kot so podedovali.

Ura na Oljski gori pride in mine, človeštvo pa gre naprej. In kdor hoče biti del človeštva, mora z njim. Zakaj napredek je Zakon. Svet boleha, ali svet ne umira. Za bolezni so zdravila, a bolnik ne okreva brez zaupanja. Verjeti moramo v napredek, tako trdno verjeti, da postane vera prepričanje, pa zraste iz te vere sila in pogum, ki preženeta dvom in strah. In tedaj bo napredek!

Napredek postane blaginja in lepota, zdravje in veselje, radostno ustvarjanje in hrepeneče učenje, ljubezen in—mir.

(Iz »Cankarjevega Glasnika«, mesečnik za leposlovje in pouk. Izdajajo ga naši sodruzi v Ameriki in urejuje ga s. Etbín Kristan.)

J. Sovjak:

Moderna zdravilišče

(Beleške z mojih izprehodov.)

Boč je sedel tam na severu okrogel, ves zadovoljen, na vzhodu pa je Mons Claudius — Donačka gora, dvigala svoji dve glavi v nebo, ki je bilo sinje kakor Aralsko morje tam v Turkestanu.

Zdraviliški orkester je igral jutranji koncert. Vodomet je pršal, slikal šampanjski čaši podobno figuro in v bazen padajoče kaplje so žuborele, kakor bi nekaj pripovedovale, razdrobljene kapljice vode pa so se stkale v mavrico in kakor pajčolan, zasenčile del bazena, ali skrivale del svoje vodne površine kakor lopa muslimanka svoj mičen obraz. Na klopih parka, ki je bil ves v cvetju in v praznični obleki, v drevoredu košatih kostanjev so sedeli gostje zdravilišča, nekateri promenirali po tlaku iz širokih kvadrov, drugi zopet so v kavarni zajtrkovali in gledali v časopise.

Vsemogoči jeziki — simfonija babilonska je polnila ozračje. Srbohrvaška govorica, francoska, italijanska, madžarska, nemška, poljska, ruska, bolgarska, grška... včasih tudi kakšna slovenska beseda.

»Zmešnjava ljudstev — moderni Babilon,« sem rekel. — »Razkošje, praznik življenja... Kraj, kjer ne seješ, a vendar uživaš bogato žetev.«

Prijatelj Mihael se je nasmehnil:

»Sejejo zato drugi v potu svojega obraza,« je odgovoril. Ali ti naj pokažem?»

»Pokaži,« sem rekel.

*

Nalivalnica. Mogočni stroji za umivanje steklenic. Grmada steklenic podrsava iz odprtine čistilnega stroja. Postavijo se na progo, drug poleg drugega in drsijo po traku k nalivalnemu stroju. Tam jih prijemajo roke stroja, dvigajo k pipi, za trenotek jih obdrže, potem pa spustijo zopet na drsajoči trak, že napolnjene. Še trenotek, pa se skloni k steklenici druga roka stroja, jo pri odprtini močno stisne in zasaди v njo zamašek. Nato jo pošlje po tekočem traku naprej, kjer ji zopet posebna roka stroja prilepi ime, ki oznanja, da je v nji Slatina.

Roke človeka-delavca in delavke se gibljejo, strežejo, odvažajo, sortirajo, in so pri teh strojih podobni pritlikavcem, ki služijo orjakom. Sonca ni, samo hladen zrak je v nalivalnici. Obrazi bledi, utrujeni, rekel bi, izstradani, roke od vode in hlada zariple, obleka vlažna...

»Koliko ur delate?« sem vprašal delavko.

»Zdaj delamo 5 ur.«

»In vam plačajo na uro?«

»Kakor je. 3, 3.25, 3.50, 3.75 din.«

»Torej na dan v teh 5 urah okrog 15 do 18.75 din. Kako živite?«

Skomignila je z rameni:

»Kakor pač gre. Kaj pa hočemo?

Bolje nekaj kakor nič.«

Pogledal sem Mihaela z nerazumevanjem. On pa me je potolažil:

»Ne razumeš tega. Saj nimajo prilike misliti, niti ne marajo misliti. Naučeni, da mora biti tako, kakor bog da, žive tja v en dan. Ni spoznanja, okusiti jabolko od drevesa. Edina skrb je ta, da ima le on, drugi pa naj gleda, kakor ve in zna. Kapital pa skrbno pazi, da bi jim kdo kaj ne svetoval in jim kaj pokazal, da se da tudi drugače živeti. Skrbi tudi, da zaposli take ljudi iz okolice, ki imajo majhne bajte in peščico zemlje. Čut privatne lastnine, pa če še tako pičle, ga vdinja brezpogojni službi kapitala. Zadovoljen je, če ima kje spat na svojem in mu zraste nekaj krompirja in druge zelenjave ter koruze, da ima še teh 15 din na dan kot nekako napitnino za davke in drugo. Če pogledaš kmeta, je ta delavec prav za prav na boljšem. Kmet ne more nič prodati, a če proda, proda za tako ceno, da si komaj kupi sol. Jesti sicer ima dovolj, a kaj pomaga samo jesti, če ni denarja za obleko, davke in druge nujne izdatke. In tako vlada ta sistem nad vsemi, zakaj to je zanj dobra konjunktura.«

Vprašal sem delavko:

»Imate svojo hišico?«

Zdelo se mi je, da so se ji oči nekoliko veseleje, svetile, kakor tistemu, ki se zaveda, kje mu je hrbtenica močna.

»Če bi tega ne bilo in malo zemlje, pa bi se s temi 15 din pač ne moglo živeti. Tako pa gre. Drugim, ki

nimajo nobenega zaslužka, jo še slabše.

Pogledal sem še enkrat vrteče se polne steklenice, na delavce, ki so stregli, na njihove izdelane, sestradane obraze in pomislil:

»Res je, tu pri strojih, v tovarni, kamor je prodal svojo delovno silo, svojo privatno lastnino, delavec in delavka nista državljana. Tu sta samo kupljeni delovni sili.«

*

Tu so kopeli. Solne, smrekove, ogljikove. Tisti, ki ima denar, jih uživa. Strežnice in strežniki pripravljajo vodo, ovijajo kopalca v odeje, da se ne prehladi in mirno ohladi. Ko je odšel, pripravijo kad novemu, jo umijejo, pospravijo in vse tako do večera. Polno dela do večera.

»Koliko pa dobite za vse to delo?« sem vprašal.

»480 dinarjev,« je rekla.

»Na teden?«

Nekoliko začudena me je pogledala.

»Oh, če bi na teden! — Na mesec.«

»Na mesec?« Zdaj sem se čudil jaz.

»Da.« Dodala pa je takoj, kakor bi jo nekaj sililo: »Izgovarjajo se, da dobivamo dobro napitnino, zato plačajo samo teh 480 dinarjev.«

»In jo res dobivate?«

»He,« se je namrdnila. »Kakšen groš spusti ta ali oni. Pa še to bolj skromen gost. Kakšna »nobel« gospa ali siten gospod pa še tega ne.«

*

Hidroterapija. Procedura z bolnikovim telesom, kakor bi gnjetel testo. Človeku položijo na želodec in prsa termofore-plošče, po katerih je speljana drobna cev. Skozi to cev se vijuga iz vedra vroča voda in tako greje telo. Pol ure nekako. Nato posade človeka v veliko kad s toplo vodo. Strežnik pljuska v človeka s čebrom vodo, da se sliši in čuti, kakor bi razburkano valovje pljuska po njem. Po hrbtu in po prsih. Drugi masira. Nato popelje klijenta v posebni kabinetič, kjer šumi nekje zlovešče para. Postavi te v kot, navre na tebe cevko in spusti po tebi vročo paro, da ti sapo zapira. Zraven pa z drugo cevko brizga po telesu mrzlo vodo, da se nehote napenjajo živci in mišice. Tako trenirajo živce. In to ves dan. Miščaste roke strežajev so v neprestanem gibanju, z obraza teče znoj. Neprestano so na nogah.

»Ali mnogo zaslužite,« sem vprašal.

Krmežljiv je bil smehljiv:

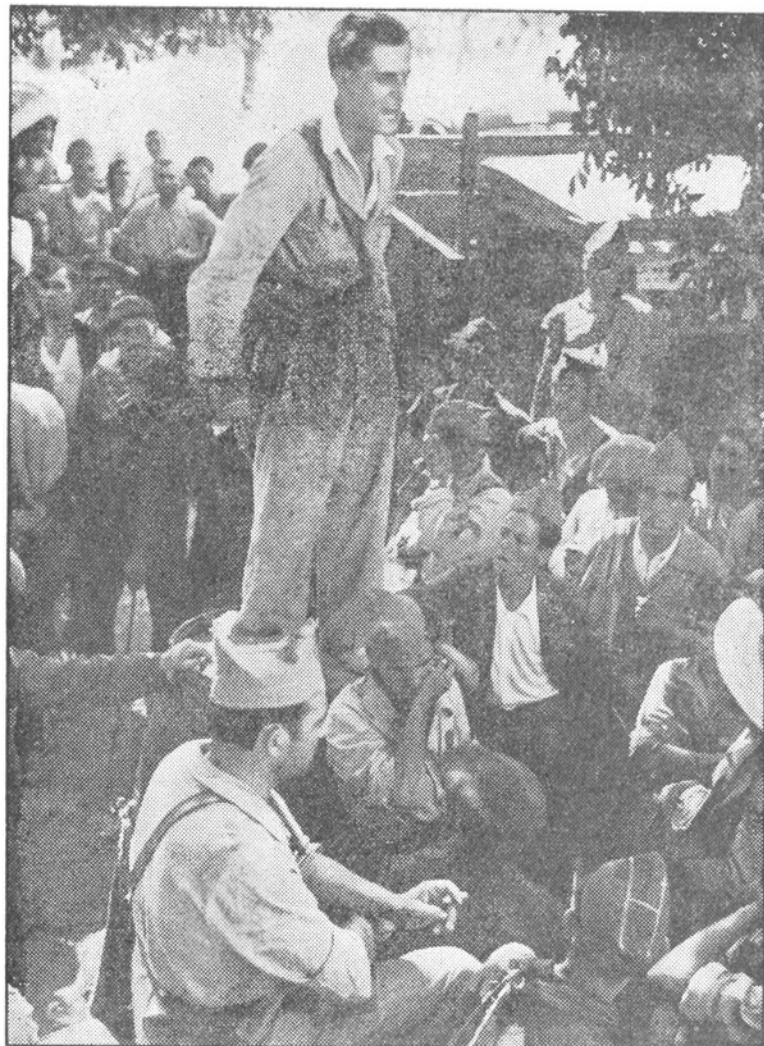
»300 dinarjev.«

»Na teden?«

»Kaj še. Na mesec.«

»In to si dopustite? Saj je vendar to naporno delo?«

»No pasarán!«

*Agitator navdušuje
španske rdečemi-
ličnike pred Madridom*

»Kaj hočemo? — Ko pa jih vse polno čaka, da bi delali še ceneje.«

Spogledala sva se z Mihaelom:

»Organizacija?«

»Poskušali smo jo ustanoviti. Trdo gre. Vsi se boje.«

»Sami sebe, kaj?«

»Sami sebe. V vsakem je skrito tisto, češ, kaj se bom trgal in riskiral še to, kar imam. Gospodje že vedo, kako je prav.« In razširil je roke, rekoč: »Pa naredite s takimi kaj!«

»Da,« sem rekel Mihaelu. »Manjvrednost je v njih. Ustvarjena v okolici, v kateri živijo. Zlomiti v njih ta čut manjvrednosti...« tudi jaz sem skomignil z ramami, kakor bi hotel reči: »Res, tu ni pomoči.«

Mihael pa je rekel:

»Ta takozvani čut manjvrednosti vzdržuje tista hišica-bajta in peščica zemlje. Podzavestni čut manjvrednosti, ki ga navdaja v tovarni, se doma, ko je v svoji bajti, nekam skrije in čuti nekako večvrednost pred tistimi, ki še bajte nimajo. Tudi to piše kapital sebi v plus.«

*

Ekonomija zdravilišča. V hlevu stoji bik. Mogočen, da človek z občudovanjem gleda njegovo mogočnost, zagrljen vrat. Na tabli je za-

pisano: 1800 kg. Dalje tam se vrste še drugi, mlajši, V drugem delu krajeve, teličke, teleta. Hlev je moderno higijenično urejen, je takorekoč dvorana. Kaj vaša stanovanja, delavci predmestij in bajtarji okrog zdravilišča! Vaša stanovanja so hlevi, to so dvorane. Za bike in krave.

»Kako vas plačajo,« sem vprašal delavce na ekonomiji.

»1.25 do 2.75 dinarjev na uro.«

»Ste družinski očetje?«

»Da. A to ne šteje. Ni jim mar, če je žena in otrok lačen, ali če sem jaz oslabil radi težkega dela, a 1.25 dinarjev na uro ne zaleže, da bi se okrepil. Še tu nam pritrjavajo. Če napraviš 50 delovnih ur v tednu, jih plačajo samo 40.«

»In ne protestirate?«

»Ha, če nisi zadovoljen, pravijo, pa ostani drugi teden doma. Namesto tebe dobimo ženske, ki delajo za kovača na dan. Več nas je tudi zaposlenih pri sekanju drv, žaganju na stroj, pa nismo niti bolniško zavarovani. Isto je z vrtnarskimi delavci in po drugih oddelkih.«

Vsak delavec, ki sem ga vprašal, je povedal z jezo, stisnil pesti, pljunil... in nič več.

»Organizirajte se in zahtevajte

izboljšanje. Naj dajo eksistenčni minimum, naj bodo vzgled drugim.«

»Bi kaj pomagalo?«

»Kdor ne trka, se mu ne odpre, pravi sveto pismo,« sem rekel. »Kdor ne išče, ne najde. Saj tako so vas učili, ne? — In kdor ne zahteva, ga ne slišijo. Ta izrek pa ni iz svetega pisma, temveč iz življenjskih izkušenj. Tu dvoma ne sme biti. Če ni vsaka zahteva vedno uresničena, se ne sme vreči korajže v koruzo. Taktičen umik, kontroliranje svojih sil in ob ugodnem trenutku nastop, pa bo zahteva postala meso.«

»Lahko je reči, ko pa je brezposelnih za vsako ceno preveč na razpolago.«

»Seveda je lažje reči, kakor narediti. Če bi vsi vedno tako govorili, bi še danes živeli v fevdalizmu. Kapital ne da sam od sebe in prostovoljno nič, a vse, kar da, da z gotovim računom, da bodo obrestni. Tudi brez žrtev ni nobene zmage.«

Skomignil je z ramami in pogledal v stran.

*

V hotelih so restavracije. Če se deš h kosilu, imej pripravljenih najmanj 25 din. In še boš lačen. 30, 35, 40 dinarjev je po navadi. Večerja ne mnogo manj.

»Koliko dobite za kokoš?« sem vprašal kmetico.

»12 dinarjev.«

»Za par piščancev?«

»10, 12, tudi, če so zelo lepi, 15 dinarjev.«

»Koliko za tele?«

»Hm, tako, 250 do 300 dinarjev.«

»To bo žive vage koliko?«

»Tako okrog 70 do 75 kilogramov.«

»Torej,« sem računal, 1 kilogram 350 do 4 dinarje?«

»Tako nekako,« je rekla.

»Kako pa je z zelenjavo?«

»Skoraj zastoj. Salata glava 50 par. zelje 50 par.«

»Eh,« sem zmajal z glavo. »V restavraciji pa kosilo za 25 do 45 dinarjev z betvico salate. Ubogi kmet in pravica.«

*

Natakarice in natakarji strežejo. Vsako željo takoj in vljudno izpolnijo. Če ni mogoče, se oprostijo. Tam se jezi gost, ker še ni dobil naročnega. Tam se dama huduje, ker dekleta, ki raznaša kruh, še ni k nji. Mudi se tem gospodom in gospem, zaposleni so preveč in ne morejo čakati. Natakarji in natakarice pa so neredni. Imajo samo po dvojce nog in po dvojce rok.

»Koliko pa tako zaslužite?«, sem vprašal natakarico, brhko dekle.

Sram jo je bilo povedati. V zadregi se je smehljala, češ, kaj bi rad zvedel in zakaj? Pa sem le vztrajal na svojem vprašanju.

KAKOR V PRAVLJICI SANJAVI...

Jelka Vukova

*Tam po naklu
klad'vo poje
vročo pesem,
staro pesem:
Kruha! Kruha! —
Iskre kot kresnice
vseokrog srše
ko udarci
po razbeljenem železu
zagrmje.*

*Težko klad'vo,
močna roka miščasta
kot pero
— zdi se mi —
vihti,
da pod njim železo
kakor zubelj
vse ognjeno
glej, žari!*

*Sonce vroče z neba sije
kruto žge...
gleda ko kovač znoji se,
ves kako poti se —
dlani kako so mu žuljave.
kako vse miščave...
gleda — vse strmeč,
kako kovač ustvarja...*

*Ko zahaja,
ga pozdravlja,
govoreč:
»Pojdi, pojdi, odpočij si...
Lahko noč — želim ti!«*

*

*Kovač kuje,
kruh ustvarja
sinku, hčerki dobro je,
srečo kuje...
Ko pa sonce res zaide
klad'vo utihne...
Očka sinku, hčerki
se nasmehne,
ju poboža, spat ju spravi...
»Lahko nočko« — jima pravi,
»k očkotu se naslonita
in lepó, sladkó zaspita!...«*

*A ko zarja se pojavi,
očka klad'vo spet zagradi
in spet kuje, kuje,
da cel snop se isker vsuje,
ko udari
po razbeljenem železu—...*

*Oh, vse to je
kakor v pravljici sanjavi...*

»Od tistih gostov, ki so abonirani, napitnino.«

»Samo?«

Pokimala je z glavo.

»A od tistih, ki sproti plačajo?«

»10%. To se pa razdeli med vse natakarje in natakarice.«

»A restavrater? Koliko plača na mesec?«

»He... Nič.«

»Kako to, nič?«

»Tako... Vsi smo brezplačno, zastonj. Samo, če kdo da napitnino in tistih 10%. Seveda stanovanje in hrano imamo od restavraterja.«

»To se pravi, da niti za čevlje ne zaslužite?«

»Seveda ne. Ko pa so gostje tudi skromni.«

»Kako skromni? Ta gospoda?«

Prezirljiv nasmešek je bil na njenih ustnicah.

»Gospoda, da? — Več da kmet, če pride ali pa delavec kakor ta gospoda.«

»No pa pri tistih 10% je vendar nekaj. Saj je hrana draga.«

»Seveda, če bi naročili in jedli?«

»Kaj ne jedo?«

»Veste, vse štedi. So, ki po trije vzamejo samo eno porcijo. Če so otroci, jedo samo mleko. Da vzame ta dve osebi eno porcijo, to pa je kar v navadi.«

»Kaj je to mogoče? Gladovati na počitnicah v letovišču ali recimo v zdravilišču?«

»Glavno je, da lahko reče tak gospod in gospa, da sta bila v Slatini. Kaj želodec. Malo se tesneje stisne pas, pa je.«

Ironija se je čutila v njenih besedah.

»Sicer pa je pravilno. Če si že na počitnicah, na oddihu, naj si vendar oddahne tudi želodec, naj se spočije, če je na zdravljenju, naj se zdravi.«

»In ste dolgo pokoncu?«

»Do polnoči, do ene ure. V točilnici pomagam.«

»No, gotovo dobite kakšno nagrado?«

»Nič. To spada k službi. Nadur tukaj ne poznajo in v naši stroki najmanj. Samo delaj, kako boš živela. kaj to koga briga.«

Odšla je k drugi mizi, da postreže. Gledal sem za njo. Ljubka postava. In mnogo jih je, ki zahrepene po taki ženski postavi. In če postreže s svojo ljubkostjo? Kdo je, ki sme obsojati?

*

Pri vodnjaku v lopi teče iz pipice slatina. Vrste se bolniki in vsak, kdor želi slatine. Nekateri pri vrelcu »Styria«, drugi, ki jim želodec bolj nagaja, pri »Donati«. Kdor pa se hoče samo osvežiti, stopi k vrelcu »Tempel«.

Nalivalke so uslužne. Natakajo v čašice, lepo barvane, kristalne, temu s soljo pomešano slatino, onemu toplo, zopet temu mlačno ali mrzlo, kakor pač govori recept zdravnikov. Mične so nalivalke, rdečelične, zdrave. Vesel jih je gost, bolnik in rad katero zine z njimi.

»Toplo?«

»Da, nekoliko mešano s soljo.«

»Meni pa hladno prosim.«

In natoči nalivalka iz pipe, kakor je naročeno. Po 150, 200, 300 gramov. Po predpisu zdravnikov.

»Ali ima vsak svojo steklenico,« vprašam.

»Po večini. Prav za prav bi vsi morali imeti.«

»Lepe čaše imate. S številkami.«

»Da. Gostje so natančni. Da se ne pomeša kakšna in bi pil iz druge, ne iz svoje. Gost pove svojo številko in mu natočim.«

»Seveda, praktično. Tako si tudi ta ali oni ne more prilastiti kakšne čaše.«

»O, potem gospode ne poznate,« je rekla in nejevolja je bila v njenih besedah.

»Ni mogoče? Da bi gospoda?«

»Kar ukradejo, da povem po domače. Prefrigano, da je kaj, in nič ne moreš.«

»Kako pa to naredi? Saj vendar imajo številke in če je ne vrne, veste, kdo jo je vzel.«

Nasmejala se je in rekla:

»Pred dvema dnevi, da ne bom govorila o drugih slučajih, me je prosila zvečer gospa, odlična gospa, da veste, če sme malo s polno čašo iti tja h godbi in se malo sprehoditi in počasi piti. To delajo vedno, pa sem rekla: Prosim, prosim! Saj veste, odkloniti ne morete, pa poznala sem jo, ker je bila vsak dan po trikrat po vodo. Rekla je še, da mi jo vrne še pred večerom, preden zapremo vrelce.«

»No, in ...«

»Ni je bilo. No, sem mislila, se je pač zamudila, pa bo jutri prinesla. Nič ne de. Saj jo poznam. Včasih je dala tudi kak dinar napitnine.«

»In ...«

»Ni je bilo drugi dan, ni je bilo tretji dan in ... sploh je več ni bilo.«

»Se ji je že kaj zgodilo,« sem rekel kar tako.

»O, seveda se ji je. Odpotovala je še tisti večer. Povedali so mi drugo.«

Spet je bil na njenih ustnicah prezirljiv nasmeh.

»Ker je pač dala včasih kak dinar za napitnino, si je obdržala čašo.«

»Ste bili oškodovani?«

»Seveda. Čaše imam na račun. In če jo razbijem ali mi zmanjka, jo moram plačati. Stane pa 15 dinarjev. Torej celodnevni zaslužek gre.«

»Petnajst dinarjev imate na dan?«

»No šestnajst, po pravici povedano.«

»In nič drugo?«

»No, napitnino. Kakšnih 5, 6 dinarjev na dan. In če se mi ubije čaša, ali mi jo ukradejo, pa še napitnina ne zaleže. Pred kratkim se je zgodilo pa še nekaj hujšega. Ne meni, ampak tisti pri »Donati«. Tam so še bolj nervozni gospodje, ker imajo bolne želodce. Kakor vidite, je vedno ob gotovih urah pri vrelcu dolga vrsta in to štirikrat dnevno, kakor v vojni za kruhom. Vsi so nervozni in vsak bi rad brž dobil vodo, tako ali

tako. Ona je natakala, in kje utegne gledati, kdo izpije in vrne, to je, kdo postavi na mizo prazno čašo. Saj je to gospoda, pa se lahko zaneseš. Pa je nek gospod prišel in rekel svojo številko.

Ona išče.

»Ni vaše čaše,« je rekla. »Gotovo ste jo pozabili oddati.«

»Opoldan sem jo postavil sem na mizo, kakor vedno,« je rekel.

»Ni je,« je rekla in lahko si mislite, da ji ni bilo prijetno. Čutila je, da gospod laže. Ker, če bi jo postavil na mizo, bi čaša bila tu. In je še enkrat rekla:

»Ne gospod. Čaše ni. Najbrž ste jo pomotoma vzeli s seboj.«

Tako je povedala. Nič hudega, ker je takih slučajev imela že več in je gost šel domov pogledat in je res imel doma čašo. Kaj bi ne, zamišljen je lahko, pa jo odnese, da še sam ne ve. Ta gospod pa se je razjezil.

»Kako smete tako govoriti,« se je zadr. »Da sem vam čašo ukradel? Kaj na mislite. Pokažem vam.«

»Šel je — tako predrzen je bil — in se pritožil. Kaj hočete? Kje ima delavka zaščito? Verjeli so mu, nje niti poslušali niso in ga je morala prositi odpuščanja, drugače bi jo odpustili. Ponižati se je morala in kupiti drugo čašo. Vidite, tako je z gospodo.«

*

Veliko sob je v hotelih zdravilišča. V prvem, drugem in tretjem nadstropju.

Skrbijo za sobe sobarice.

»Koliko zaslužite?«

»Prva sobarica okrog 500 dinarjev na mesec. Druga 400 dinarjev.«

»Brez hrane?«

»Brez hrane. Odgovornost je velika. Vse moramo preskrbeti. Prijaviti, odjaviti gosta, če ni kaj v redu za vsako najmanjšo reč — raport. Če kaj zmanjka, plačati. Bojim se zaključka sezone, če ne bo zopet kaj manjkalo. Imamo pač različno gospodo. Odrese rjuho, kakor bi bila njena.

»Sobe so različne, kaj?«

»Različne. Razkošne in skromne. Drage in cenejše. In po teh se kvalificiramo sebarice. Protekcija je pri nas. Tiste, ki imajo doma veliko zemlje, že odrasle otroke, dobe v oskrbo najboljše sobe in hotele, k plači dobe še bogate napitnine od gostov. Me, ki smo revne, in nimamo nič, kakor svoje roke, pa slabše hotele in sobe.«

»In če se pritožite?«

»Zgodi se lahko, da nam še to vzamejo.«

*

Srečal sem tri vojne invalide. Po invalidskem zakonu imajo pravico zdraviti se na državne stroške v državnih in banovinskih zdraviliščih.

Busta češkega pesnika Máchyja

»Kakšno sobo imaš,« vpraša eden, s protezo mesto desne noge, ki jo je pustil na bojišču.

»Slabo. V tretjem nadstropju, ker lahko hodim. Okno na dvorišče. A ti?«

»V prvem. A kam gre okno, še nisem pogruntal. Po noči pa ni miru. Do polnoči plešejo, da ne morem spati.«

Tretji pravi:

»Sinoči je prišel tudi neki »višji« vojni invalid iz Beograda.«

»Na račun invalidnine?«

»Da. Je vojni invalid. Samo da je reaktiviran in služi v ministrstvu.«

Tedaj je po cesti res prikoral ta višji vojni invalid. Noga je bila iz proteze.

»Ubogi vrag je kakor mi,« je omenil nekdo.

»Samo ... Tu so nas pa klasificirali.«

»Kako?«

»No, nam so dali sobe, kakor je bilo, luknje. On, višji, pa je dobil luksuzno, z balkonom in oknom na park.«

»Kako več?«

»Bil sem baš takrat v stanovanjskem uradu, ko so mu sobo nakazali.«

Spogledali so se trije invalidi.

Njegova proteza je bolj občutljiva kakor naša. Trpi tudi bolj kakor mi, posebno če sliši »jazzorkester«. Nas to, kajpada, ne muči. Da ne moremo hoditi brez težav in bolečin, ni važno.«

Smejali so se z ironičnim smehom, češ, kri prelita za domovino, nima enake cene.

Lepa je koncertna dvorana v zdravilišču. Akustična, kakor precizno uglašena harfa. In so po večerjahl v nji koncerti opernega orkestra, raznih solistov, plesalk z vstopnino in brez vstopnine, z veliko umetniško poanto, — po navadi slabo obiskani.

»Čudno. Saj je uživanje umetnosti vendar privilegij gospode.«

»Privilegij, da« je rekel Mihael. »A ne ljubezen. Videl boš, če še ostaneš nekaj časa.«

In videl sem.

Bil je koncert opernega orkestra. solo, violo-čelo, sopran solo, v korist Družbe sv. Cirila za revne otroke. Orkester in solisti so sodelovali brezplačno. Samo da bo izkupiček za revne otroke večji. Ali dvorana je bila komaj do polovice zasedena. Bil je lep umetniški večer. Gospoda je igrala v kavarni šah ali karte, sedela v kinu ali drevoredu, mladina pa je čakala, da bo konec koncerta in da bo ples.

Bil je simfoničen koncert opernega orkestra 35 mož. Brez vstopnine. Dvorana je bila polna, da, a ne zasedena. Kdo pa bo pri kartah, pri šahu, v kinu?

Iz Žetal je prišel neki večer mladinski pevski zbor z učiteljem-pevovodjem. 40 pevcev in pevk. Vstopnina 5 din in 10 din. Ves dohodek za otroke. Dvorana in luč brezplačno.

Ko so otroci zapeli troglasno Pregljeve, Adamičeve in druge mladinske pesmi, sem strmel. Izborna intonacija, lepa izgovorjava, prenašanje tako čustveno, da sem slišal srce kako je utripalo v prsih. Posebno v pianissimu-pianu so bili akordi kakor orglje. Troje pesmi je bilo izvajanih tako umetniško lepo, da se lahko zbor meri s trboveljskimi slavčki.

A poslušalcev?

Bilo nas je 100.

Zunaj pred dvorano pa je čakal »jazzorkester« in mladina.

»Bo kmalu konec.« so nestrpno spraševali.

»Kmalu,« je bila tolažba.

Koncert pa se je kakor nalašč nekoliko zavlekel. So bili na odru pač otroci, mladinski pevski zbor. A ko je bil naposled mladinski koncert končan, bilo je četrt na 11, so se plesateljini kar gnetli v dvorano.

Po aleji grem. Že takorekoč izven zdravilišča. Nasproti mi pride bomo oblečena, stara kmečka ženska. Razorani obraz, uvele roke, vse tresoče. Mnogo gorja je morala preživeti, mnogo zatajevanja, mnogo truda za vsakdanji kruh. In zdaj na stara leta —?

DETELJ—ZDRAVNIK

Jelka Vukova

*Tam po gozdu sem hodila,
pravljica tišina bila, —
kar zaslišim: Cik! Cik! Cik! ...
Pa poslušam in obstanem,
čudim se glasu neznanem,
in povprašam:*

*»Kdo je tisti: Cik, cik, cik,
pevec pesmi: Pik, pik, pik,
kratke in pravljicnoglasne,
ki tišino gozdno moti?«*

»To sem jaz!«

*Ptiček trdorepi
ostrokljuni*

tam na deblu kot pripeti

oglasil se: »To sem jaz,

naj te nič ne moti,

Pesem svojo pojem :Cik! ...

Kaj me mari ne poznaš? —

Detelj sem, gozda zdravnik!

Cik, cik, cik ...«

*Zdravim bukev, jesen, bor,
hrast in cer in pa javor.
Kožo skrbno jim pregledam,
če ni kje v nji kak mrčes,
mravlja, črv in kaj še vmes ...
Vsem kosti, meso premlevam,
trkam vljudno kakor gost:
Cik, cik, cik!*

Da odmeva v tihi gozd,

pesem moja kratka: Cik! —

Dober gozdu sem zdravnik!

Proseče, ponižno sklone roke kakor k molitvi, oči zaprosijo.

Gospod gre mimo in se ne ozre. Gospa gre mimo, glavo po navadi odličnih žensk, dvigne visoko in gre mimo.

Zgodba Samaritana iz Samare, kakor govori o njem knjiga knjig, se mi pojavi v mislih.

Neka delavka, ki se ji je mudilo, je stopila mimo, se ustavila, obrnila. Vzela iz culice košček kruha in ga stisnila v roke starki.

Eh, kakšen lep smehlaj, božajoč. se je zazibal na velih ustnicah starke, v očeh pa je bilo toliko blagoslova za tisti košček kruha, da me je zgrabilo v grlu.

»Babilon,« mi je reklo v mislih. »Kaj porečeš, ko se prikaže roka, ki bo pisala: »Mene, tekel, ufarsin?«

Lastovke čvrčijo, obletavajo zvonik lepe cerkve svetega Križa in vso cerkev.

»Gnezdi,« je rekel Mihael. »Le pogledaj, vse polno gnezd je na oknih in na pročelju.«

Gledal sem lepo zidana gnezda umetnic-lastavic, pritrjenih na oknih v romanskem slogu zidanih. Kljunčki lastavičk se odpirajo in čakajo, da mati in oče priletita in jih krmita. In

oče in mati — lastavke so letale, švigale, ščebetale, cvrčale, lovile muhe, komarje, se prevračale v zraku veselo in razposajeno in polagale v odprte kljune čivkajoče mladine napolnjeno hrano.

»Koliko so ptice srečnejše od ljudi!« je rekel Mihael. »Vse, kakor ena švigajo po zraku, love, se ne prepirajo, ne izpodrivajo druga druge, skrbe za svojo mladino, se zbirajo skupno, složno na odhod, so velika vzgledna družina. Kje je to pri nas, pri ljudeh?«

Pogledal sem ga in rekel:

»Takrat, ko so gospe darovale ves svoj zlati nakit, da so lahko možje naredili Zlato tele in ga proglasili za boga, so se razbile v kamen vsekane zapovedi pravice. In od takrat ni Človeka, temveč je samo služabnik Zlatemu teletu in poslušen hlapec njegovemu svečeniku.«

Stopil sem v trgovino, ki jo ima steklarna pri vhodu v tovarno. Vse-mogoči kristalni brušeni izdelki so v omari in mikajo. Izletniki-gosti iz zdravilišča, posebno dame, trgujejo, barantajo, se kregajo in — nič ne kupijo. Če katera kupi, se še vedno huduje, češ tako drago.

»Vse bi radi imeli zastoj,« mi pravi prodajalka. »Človek bi znorel, ko začnejo milostive svoje našmin-kane ustnice kremžiti. Če katera kaj kupi, zahteva, da ji moram nekaj dati. Noče razumeti, da sem uslužbenka in da mi to ni mogoče. Naj gre k ravnatelju tovarne, pravim, pa se namrdne. Prave židovske nature.«

»Kako pa, če pride delavka ali kmetica?«

»O, veste, tem bi prav za prav moral človek reči milostiva. Pogleda, izbira, vpraša za ceno, potrjuje, če je predrago, zmaje z glavo in gre. Ali pa plača in pozdravi. A te milostive, kakor da so od hudiča. Pobarvane, ozke, obrite obrvi se našoprijo kakor greben pri papigi, če jo draži. A o tistih nežnih glasovih, kakor pišejo pesniki, ni duha ne sluha.«

Smejati sem se razdraženi prodajalki. Lepe so bile njene bliskajoče oči v tej jezi.

V steklarno nisem šel. Peči so ugasnili, ker jih popravljajo, steklarji pa so na neplačanem dopustu. Od-dahnili si bodo od 800 stopinjske vročine, kri, koža in pljuča se bodo nekoliko opomogle, samo, če bi ti dopusti bili vsaj s 50% rednega zaslužka plačani, da ne bi trebalo za-tegovati pasove okrog ledij, kakor delajo tisti v zdravilišču, ko za tri osebe naroče eno porcijo. Samo steklobrusci so se sklanjali v brusilnici nad cvrčečim steklom in brusili — in v petu obraza je nastajala lepota.

Lepa je cesta tja proti Rogatcu in k steklarni v Straži, ki je že na hrvaških tleh. Zeleni bregovi valové vsevprek, ta višje kipi k nebu, drugi nižje, stremi za njim, vmes pa se vije cesta, stoje hiše in Sotla teče po ozki strugi in med vrbami žalujkami in jelšami.

S kolesom smo bili kaj hitro v steklarni na Straži.

Vstopimo. Tu ni ročnega dela, tu delajo stroji. Železni in jekleni roboti neutrudno stoje pri peči s 1300 stopinjami, segajo v kotel po tekočo razbeljeno maso, vsrkava jo s posebno cevjo-modelom odmerjeno količino tekočega stekla, ga potegnejo iz peči, nastavijo v model pivne steklenice, v model slatinske steklenice, v model buteljke, pritisnejo, pihnejo sapo, nekoliko postojijo, nato pa iz modela potegnejo gotovo, še sicer razbeljeno, a že izdelano steklenico. Delavec jo vzame z vilicami in jo položi na tekoči žični trak, ki neprestano leti po žlebu ter odnaša steklenice v hladilno peč, ki zopet počasi, a vztrajno, kakor sekunda, odrija naprej, dokler se steklenica čisto ne ohladi in jo na drugem koncu že vzamejo in postavijo gotovo in pripravno za porabo v skladišče ali v zaboj.

»Koliko naredi tak stroj steklenic v enem dnevu, v 8 urah?«

»Tako okrog 3000 steklenic.«

»In samo en delavec streže?«

»Štirje. Ta tukaj samo odvzema steklenice. Tam pri peči pa trije sproti pripravljajo stekleno zmes in jo mečejo v peč, ki jo razbeli, požira globlje, vedno v večjo vročino, dokler ne postane tekoča in sposobna za stroj.«

»Koliko delavcev pa je delalo 3000 steklenic na dan v 8 urah prej, ko še ni bilo teh strojev?«

»Koliko...?« Pomislil je in v mislih računal. »Štiri peči so bile. Pri vsaki 6 steklarjev. Vsaka peč je morala narediti 700 do 750 steklenic, torej 24 steklarjev je bilo zaposlenih.«

»Zdaj pa samo štirje.«

»Da. Štirje.«

»In plačajo?«

»Ta, ki pobira od stroja steklenice, dobi 10 dinarjev na dan. Ostali pa ravnotako.«

»Samo 10 dinarjev? In molče?«

»Kaj pa hočete s takimi ljudmi?...

Še ceneje se ponujajo.«

»Pa bi vsaj tovarnar moral imeti nekoliko več socialnega čuta.«

»Potem bi pa ne bil tovarnar. Saj ga nima niti delavec-profesionist, ki ima sicer fiksne plače na dan 36 dinarjev, ali ima tudi odstotke od narjenega dela. Pride mu tako na mesec 1400 dinarjev.«

Stopila sva z Mihaelom iz steklarne,

Čarobno lepega, prekipevajočega poletnega dne sem sedel v avtobus, da me popelje v mondeno kopališče Eupatorijo.

Poleg mene sta bila v avtobusu: prvič očarljivo lepa, mlada dama, polna življenja, z dražestnimi zlatimi lasmi, prekrasnimi jamicami v licih in bajno slokih nožic. Ogledoval sem svojo sopotnico in se, po 20 minutah notranjega boja, smrtno zaljubil vanjo. Drugič je bil tu mlad gizdalin z monoklom.

Moj drzen boj s samim seboj je le trajal celih dvajset minut, dočim je mladi mož — brez vsakršnega boja — že po dveh ali treh minutah hotel dokazati, da je edini zmisel njegovega življenja — dama z dražestno zlato glavico.

In tedaj je nastal med menoj in njim neviden dvoboj... Oba sva se borila za zlatolasko.

Ugotoviti moram, da so žene in dekleta, če so še tako lepe in čistokrvne, izredno navihana in prekanjena bitja, ki rešujejo vse svoje srčne zadeve, po načelu izklicatelja na javnih dražbah.

Vzemimo za primer kovinast pladenj za posetnice. Živ krst ga ne rabi in nihče se ne domisli, da bi kupil tak pladenj v trgovini... Toda, če je pladenj razstavljen na dražbi in sklicatelj pravi: »Kovinast pladenj 100 rubljev! Kdo da več? — Sosed takoj zakliče »150 rubljev« in ljudje vzplamté ter ga toliko časa draže, dokler ni pladenj njihov.

Do pičice tako ravnajo žene in dekleta z možmi. Če so v družbi dveh ali treh mladih ljudi, izigravajo drugega proti drugemu in kdor plača najvišji vložek, zmaga.

Ko posedemo v avtobusu na svoja mesta, pravi Golobucev — tako je mlademu gizdavcu ime —, da je srečen, ker ima tako dražesten vis-à-vis. Skušal sem ga pobiti s pripombo, da pozabljamo v družbi mladih, duhovitih dam vse napore potovanja. Udarec je zalegel...

Nato pravi Golobucev, da nima v zdravilišču nobenih znancev in da je svoji lepi sopotnici rad na razpo-

lago. Nakar takoj vzklidem: »Misljiva, če ne dobite nobenega zatočišča, Vam preskrbim prijetno sobo v neki vili ob obrežju z lepo teraso.

Vendar Golobucev ni bil tako hitro premagan.

»Kaj takega doživi človek samo v domačem letovišču. Tu opazamo pomanjkanje kulture in napredka. Toda v inozemstvu, v Švici na primer...«

»Ste bili že v inozemstvu?« je živahno vprašala Marija Nikolajeva.

»Kajpada! Prepotoval sem Evropo po dolgem in počez.«

Marija me pogleda očitujoče s svojimi sinjimi očmi, kakor bi me hotela, enako izklicatelju na dražbi, vprašati: »In ti?«

V tem trenutku začujemo brnenje zrakoplova. Ozremo se kvišku in vidimo zrakoplov, ki je krožil po zraku.

»Ste že kdaj letali?« je vprašala najina sopotnica mojega tekmeča — samoobsebi umevno.

»Seveda. Saj sem znan letalec... V vojni sem bil vojni letalec.

»Česa mi ne poveste.« se začudi Marija in strese svojo zlatolaso glavico. »To je jako interesantno. Povejte mi kakšno epizodo iz Vašega življenja kot letalec.«

»Prav rad. Nekoč sem se dvignil, da izsledim sovražnikove postojanke. Letal sem eno, dve uri, kar sem naletel na sovražnega letalca, ki je letel na Blériotu. Sprožil je proti meni svojo mrtvaško ragljo. Nisem izgubil poguma, izvlekel sem samokres iz žepa in ko sem letel tik nje, sem mu zaklical: »Predaj se!« Padel je na kolena in prosil milosti; toda jaz sem ga pograbil za vrat, ga potegnil v moj zrakoplov, obesil z vrvjo njegovo letalo na svoje in gladko pristal s svojim letalom, ujetnikom in njegovim letalom v naših postojankah... Umljivo, prejel sem za to visoko odlikovanje.

Lepa plavolaska je kokektno in zaljubljeno gledala mojega tekmeča, za njo sem bil kratkomalo »ad acta«...

»Moj Bog... Vi ste junak! Povejte mi, ali bi me ne mogli peljati z letalom nekoliko na izprehod?«

»Z veseljem!«

»Ne bom padla?«

»Če jaz sedim za krmilom, sedite Vi tako varno kakor doma v naslonjaču.

»Vi ste tako neustrašeni! Junak! Z Vami se ne bojim! Kdaj bova letela?«

Sedli smo na kolesa in se odpeljali. Iz dimnika steklarne je lezel črn dim.

»Mene, tekel, ufarsin — moderni Babilon, sem rekel v svojih mislih.

Tam od postaje pa je prikašljaj vlak. Sotla je tiho tekla po razdrapani strugi... Sonce pa je žgalo...

Triumfalna pot skozi Prago
21. decembra 1918.

Letos mine 19 let kar so stotisoči navdušeno pozdravljali prihod Osvoboditelja Masaryka

»Zaradi mene že jutri... Škoda, da nimam tu svojega letala.«

»Znate letati z vsakim letalom?« sem ga navidezno brezbrizno vprašal.

»Z vsakim, toda letalom znamke Blériot dajem prednost!«

»Kakšno srečo imate!« sem pripomnil in si mel roke. »V hangerju v Eupatoriji imam kot iz škatljice vzeta, dva nova Blériota. Šofer, kdaj dospemo v Eupatorijo? Ob štirih. Čarovito... tam se bomo nekoliko odpočili, kaj zavžili in okoli petih Vas povedem na letališče. Tam nama lahko takoj razkažete svojo letalsko umetnost in odletite z našo dražestno sopotnico na izprehod.«

Še nikdar nisem videl človeka, ki bi bil tako pobit, kakor je bil Golubev v tem trenutku. Zamrmral je nekaj, da more letati le, če rabi izvestno vrsto bencina, da mora predvsem ugotoviti smer vetra, da je za leta-

nje potrebno posebno dovoljenje. Na vse to sem mu pojasnil, da imam dovoljenje v svojem žepu.

Ob tem se je nevidno zgrudil kot oni letalec na kolena, prosil milosti, pojasnjeval, da ga čakajo v Eupatoriji nujni opravi, da bo prost šele okoli desetih zvečer in da bi bilo potem težko...

Sedaj je ležal pred mojimi nogami. Marijina roka je med tem smuknila iz njegove roke v mojo roko. Nad nama je krožil zrakoplov in naju blagoslavljal s svojimi krili... Golobucev je izgledal, kot bi pravkar strmoglavil z letalom vred na tla.

Končno je nevidno kladivo dražbenega izklicatelja vendar zapelo meni v prid, in zmagal sem takorekoč za dolžino nosa.

Če bi ne bilo te nevidne dražbe, bi si nikdar ne bil osvojil lepe, male zlatolaske...

Radovanje v peklu

V. Doroševič

Sence stopajo druga za drugo pred vsemogočnega Alaha in vse želé isto:

»Paradiž!«

Nekateri — za sebe.

Drugi — tudi za svoje sorodnike.

Tretji — še za svoje prijatelje.

In Alah odgovarja vsem:

»Bodi!«

In pri tem si misli in žalosten premišlja:

»Nikogar ni, ki bi poprosil za svojega sovražnika.«

Tedaj pa se mu približa senca Arutijana iz Bakúja.

»Česa želiš?« vpraša Alah.

»Imam sovražnika. Zenijan mu pravijo,« odgovori Arutijan.

»Kaj? Za svojega sovražnika hočeš prositi?« In obraz Alahov se je od veselja razsvetlil.

»Da,« je potrdil Arutijan. »Pošlji ga v pekel! Izkaži mi to veliko milost!«

V tem trenutku pa stopi druga senca pred Alaha. Senca Zenijana.

»Kaj želiš pa ti?« vpraša Alah.

»Bodi milostiv, o Alah in pošlji Arutijana v pekel! Ničesar drugega ne želim!«

Alah da znamenje in šejtani zgrabijo Arutijana in Zenijana ter ju odpeljejo v pekel.

Ko konča Alah s sprejemom senc je popadla žalost.

»Danes so vsi, celo največji grešniki, v paradižu,« je rekel k svojim angelom. »Samo dva nesrečneža iz Bakúja morata goreti v peklu. Žal mi ju je. Ali kaj, tako sta hotela!«

In pošlje Alah angela v pekel, da pogleda, če se ne da kaj ukreniti.

Angel se vrne s povešenimi peruti in javi:

»Zabavata se! Veselita se! Radujeta se!«

»Kaj?... Veselita se, zabavata in radujeta?« je ponavljal Alah ves začuden.

Angel pa poroča:

»Ko so vrgli šajtani Arutijana v vreli kotel, je zakričal, ali koj se je premagal in vprašal:

»Kje je Zenijan?«

Ko je zagledal Zenijana v žareči ponvi, je začel kričati ves vesel, ves vzradoščen in se smejati:

»Tako! Tako!... Le krepko!... Le podkurite!... Močno!...«

Zenijan se je zvijal v žareči ponvi, vendar je vprašal:

»Kje je Arutijan?«

In ko ga je zagledal v vrelem kotlu, je začel kričati ves srečen in se smejati:

»Krepko, krepko!... Tako!... Močno, le podložite, da bo vroče, da bo cvrlo!...«

In zdaj se ves čas radujeta in smejeta. Arutijan je srečen, ker kuhajo Zenijana, Zenijan je srečen, ker cvrejo Arutijana... In ne želita si nič drugega. Vidiš, o Alah, tako se je zgodilo nekaj, česar celo tvoja modrost ni mogla predvideti: Ljudje se radujejo v peklu.«

Alah se nasmehlja in reče:

»To so svoje vrste ljudje, ti ljudje iz Bakúja!«

In je dal narediti v peklu poseben oddelek.

»Za ljudi iz Bakúja,« je rekel. »Naj se tam radujejo. V Bakúju se gotovo niso mogli.«

Ko so ljudje v Bakúju zvedeli za to, so vzdihnil:

»Ako nam hoče Alah nakloniti svojo milost, naj še določi, da se mora pekel kuriti z nafto. Tako se bodo cene nafte (petroleja) lahko dvignile vsaj za 50 odstotkov.«

(Iz ruščine prevedel Iv. V.)

Žena v pravu Jugoslavije

Poleg umrljivosti je nadalje težka posledica tajnega splavljenja neplodnost žen. Od 100.000 splavov, ki se letno izvrše v Parizu, umre letno 9000 žen, 11.000 pa jih postane za vedno neplodnih. Namen kazenskih sankcij proti splavljenju je, da se vsled splavov ne bi zmanjšalo število rojstev, posledica pa je, da letno na tisoče žen postane za vedno neplodnih, ker so iz strahu pred kaznijo splavile tajno pri mazački. S to ugotovitvijo se izvije zagovornikom prepovedi splava zadnji argument.

Končno naj navedem še to, da pri tako masovnem izvrševanju splavov pride silno majhno število žen pred sodnike, komaj par desetlin letno, in sicer izključno le revnejše žene, služkinje, nižje uradnice. Tako odgovarja ena žena za deset tisoče drugih pred sodniki. Zanimivo je, da porotna sodišča redkokateri splav kaznujejo in obtoženke skoraj redno oprostijo. En dokaz več, da v ljudski zavesti splav ni nikak zločin več.

Revščina, nizke mezde, ki onemogočajo preživljanje otrok, izkoriščanje žen v produkciji, velika umrljivost otrok, pomanjkanje stanovanj in vsesplošna kriza, so globoki socialni vzroki masovnega splavljanja, ki se vrši danes vsepovsod. Teh vzrokov ne bomo odpravili s kazenskimi določbami. Edina posledica teh določb je skrivno splavljanje, ki tira žene v mazaške roke predmestnih izkoriščevalk ter letno uniči na stotine ženskih življenj, veliko jih pa napravi nesposobne, da bi še kdaj mogle roditi. Zato mora biti zahteva vsake žene in vsakogar, da se odpravi § 171 kaz. zakonika in legalizira splav.

Legalizacija splava ne pomeni še svoboden splav. Pod legaliziranim splavom razumem splav, ki ga izvrši zdravnik specialist, uradno, vestno in brezplačno v za to določenih zavodih. Legalizirani splav pomeni neizprosno borbo proti tajnemu splavljanju pri mazačih in proti poraznim posledicam takih tajnih splavov. V Rusiji kaznujejo vsak splav, ki ga ne izvrši zdravnik. Kaznujejo pa mazača, ki mu zaplenijo vse premoženje in odvedejo na prisilno delo. Žene ne kaznujejo. S tako ureditvijo so tajno splavljanje popolnoma zatrli. Smrtnih slučajev radi splavljenja tam ne poznajo več.

Pod legalizacijo splava razumem tedaj sledeče mere: 1. Odpravo § 171. kaz. zakonika. 2. Amnestijo vseh žen, ki so bile po tem paragrafu obsojene. 3. Pravico vsake delovne žene, da brezplačno, na državne stroške splavi v javnih bolnicah po zdravniških specialistih. 4. Strogo kazen za zakotne mazače, ki vrše tajne splave.

Cilj teh ukrepov je, da bo vsak novorojenček prišel zaželen na svet, da bodo vsi otroci z veseljem pričakovani in, da bodo dobrodošli pri vstopu v življenje.

Skušal sem podati položaj naše žene v pravu. Iz vsega, kar sem navedel jasno izhaja, da bi bil ta položaj žene drugačen, če bi tudi ona sodelovala v zakonodajnih ustanovah, parlamentu in senatu, skratka, če bi imele tudi one aktivno in pasivno volilno pravico. Enako bi tudi na sodišču žena lažje prišla do svoje pravice, če bi sodstvo vršile tudi žene, kar jim sedanji sodniški zakon odreka. Ni mi treba posebej utemeljevati upravičenih zahtev žen po odpravi navedenih dejstev.

Zaključujem s ponovnim opozorilom na to, da se nudi ženam sedaj, ko se pripravlja nov obči državljanski zakon prilika, da svoj položaj v marsičem izboljšajo, kakor tudi na to, da sedanji načrt nikakor ne uveljavlja načela popolne enakopravnosti žene z možem. To morajo žene šele doseči in odgovornost pade tu predvsem na intelektualke, kot najbolj izobraženi del ženskega gibanja. Le skupen nastop vseh ženskih društev bo mogel na tem kaj izboljšati in izvajati pritisk na sestavljanje zakonika, da bodo upoštevali upravičene težnje žen. Med mlajšimi pravniki bodo pri tem našle vse razumevanje in vso podporo.

Edina posledica kazenskih sankcij proti splavu je, da vrše splave tajne, ne kvalificirane in neizvežbane moči, zakotne babice, mazačke. Posledice so strašne. V Nemčiji umre letno 50.000 mater na posledicah splava, samo v Berlinu letno 10.000. V Parizu se letno izvrši 100.000 splavov, od tega umre 9000 žen. Za celo Francijo so ugotovili, da ima 1/4 splavov za posledico komplikacije, za katerimi polovica žen umre. 7% žen, ki jih sprejmejo francoske bolnice, se zglase radi posledice splava.

Dr. V. K.

Vpliv brezposelnosti na ženin položaj

Iz knjige: Angela Vode »Žena v sedanji družbi«.

Odkar je brezposelnost zavzela večji obseg, ni ponehal bojni klic proti ženam v poklicu: ženske naj se vrnejo v družino, ker odjedajo moškimi zaslužki! Po mnenju vseh kratkovidnih ljudi je vzrok današnji brezposelnosti v prvi vrsti žensko delo. To mnenje dosledno in vztrajno podpirajo tisti, v katerih interesu je, da širokim množicam ostanejo prikriti resnični vzroki krize in brezposelnosti. Posledice te demagoške gonje so se pokazale dovolj uspešne: namesto, da bi se vsi delavci, možje in žene, združili v borbi proti resničnim vzrokom, so se obrnili moški proti ženskam. Tudi nad tem se nihče ne spodtika, da bi dohodki nekaterih ljudi zadostovali za preživljanje desetih družin.

Boj je naperjen zlasti proti poročenim ženam — poklicnim delavkam. Članki v časopisju, ankete za reševanje brezposelnosti, zborovanja strokovnih organizacij — vse se zaletava v poročene žene. Tej gonji se navadno pridružijo tudi neporočene žene, ne da bi pomislile, da jih jutri lahko zadene ista usoda. Vobče smo v tej borbi lahko videli, kako porazno malo je zlasti med pripadniki srednjega sloja takih, ki bi se poglobili v spoznanje pravih vzrokov brezposelnosti ter bi zavzeli pravično-načelno stališče pri reševanju tega peretega vprašanja.

Zato se obravnava vprašanje zaposlitve poročenih žen le zelo redko z načelnega vidika, temveč vedno le z osebnega. Za pravico poročene žene do dela se zavzemajo skoro samo taki, ki bi bili z redukcijami osebno prizadeti. Večina pa izpusti ob vsaki priliki svoj gnjev proti poročenim ženam v poklicu.

Svojo gonjo utemeljujejo s parolo: »Proč z dvojnimi zaslužkarji! Dokler je toliko moških, ki nimajo zaslužka, se ne sme trpeti, da bi v eni družini služila dva.« Tu vidimo zopet isto pomanjkanje načelnosti in pravega spoznanja vzrokov ter argumentacijo zavisti in kruhoborstva. Kdor se bori proti poklicnemu delu poročenih žen, ne pomisli, da si danes večina mladih ljudi more ustvariti družino le s pomočjo cbojestranskega zaslužka. Koliko mladih mož, ki so godni za zakon, pa ima danes tako plačo, da bi lahko preživljali ženo in otroke? Včasih je imela meščanska žena doto, danes mora imeti službo. Če bi morala žena ob poroki zapustiti službo, bi se raje odpovedala zakonu. A kaj sledi iz tega spričo dejstva, da vsakemu ni dano, da bi vse življenje vzdržno živel?

Tisti, ki hočejo biti pravičnejši, se zavzemajo za to, da se odpuste iz služb samo dobro situirane poročene žene. Toda kje je merilo za

to? Kolikokrat vara vitez prav v tem oziru, pričajo primeri, ki so danes na dnevnem redu. Oba zakonca imata razmeroma dobro plačo, a nihče ne vidi, da mora žena podpirati starše ali brezposelne svojce, brate in sestre, ki se šolajo. Žena vendar ne more zahtevati, da bo njen mož preživljal njo, poleg tega pa skrbel še za njene svojce. Vsak, ki pozna zakon, ve, da to že zaradi zakonskega ravnovesja ni priporočljivo.

Žene, ki se načelno bore za enakopravnost, morajo vztrajati predvsem na zahtevi: pravico do dela imej vsak človek, ženska prav pod istimi pogoji kakor moški! Kakor se moškemu nikdar ne odreka pravica do dela zato, ker je poročen, tako naj se ženski ne krati ta pravica, če je stopila v zakon. Žene naj vztrajajo na tem, da se razmere tako uredijo, da bodo lahko sledile poklicu in zakonu, odnosno materinstvu. Za odpravo brezposelnosti je treba najti drugih poti. Ali ne bi bilo bolj smotno, da bi se olajšalo preobremenjeno uradništvo in skrajšal za delavce delovni čas, vsled česar bi se lahko zaposlili drugi brezposelni? Nasprotno pa raje delavcem in nameščencem utrgajo od beraških mezd poleg drugih odtegljajev še prispevke v bednostni fond, prosjačijo za različne podpore, pošiljajo žene iz služb — ter tako rešujejo krizo. Upravičeno se pritožuje neki rudarski delavec: »Hujše od telesnega dela in trpljenja je moralno trpljenje, ki ga zadajajo rudarjem in rudarski doraščajoči mladini te priskutne jeremijade po časopisih. To postaja za rudarje žaljivo, za rudarsko mladino ponižujoče in za domovino sramotno. Na zunaj bo mogoče vsak rudar še pristal na take miloščinske nabiralne akcije. A treba bi mu bilo videti v dušo. Kako pekoča zavest je to za moža, ki je zmožen dela in bi si

lahko sam zaslužil kruh; toliko bolj, ker je delal že dolga leta za človeško družbo, za družbo rudniških delničarjev, za upravne svetnike in vse mogoče vodilne in nevodilne uradnike. Z vsem svojim poštenim delom pa si je prislužil nabiralne akcije, beračenje in miloščino. Pri strdajočem rudarskem delavstvu izkazuje družba še vedno visoke čiste dobičke in plače višjih uradnikov dosegajo več desetisočev dinarjev mesečno. Mislim, da to ni v soglasju!« (Po »Slovincu« od 15. maja 1934).

Brezposelnost je zajela zlasti industrijsko delavstvo, zato je naravnost nesmiselno verjeti na njeno odpravo z redukcijami poročenih žen. Brez dvoma je po različnih službah tudi nekaj takih žen, ki ne služijo niti iz gnotne, niti iz duševne potrebe; ki so jim principi deveta briga ter naduto spremljajo boj za obstanek svojih tovarišic. Radi današnjih razmer bi bilo pravo, da bi se te žene umaknile potrebnejšim. Toda od takih žen zahtevati socialni čut, je brez smisla. Zahtevati njihovo redukcijo je pa brezuspešen napor, ker so to vedno žene uglednih mož, ki imajo »zveze in protekcijo«. Teh žen ne bodo redukcije nikdar zadele. Po protekciji so dobile moža, po protekciji ugodno mesto v državni službi, po protekciji bodo obdržale svoje mesto. Žrtve bodo tiste, ki so že itak slabo situirane.

Tu je treba pripomniti, da se je vprav v teh časih pokazalo, da so žene veliko premalo solidarne. Večini žen še ni prišla do zavesti njihova skupna usoda, tudi tistim ne, ki bi jih morale družiti enake življenjske okolščine, v katerih žive. Današnji čas zahteva borbenosti, ali pa bo morala žene podleči vsled svoje pasivnosti.

PROLETARKA IN MODA

Hotenje ugajati je ženi že prirojeno. Današnja težka življenjska borba je pa to hotenje še bolj izostrila, kajti dandanes se mora žena še mnogo bolj kot včasih posluževati vseh sredstev, če hoče doseči količjak uspeha v velikem boju, ki se imenuje življenje. To naravno prizadevanje žene, da bi ugajala, da bi bila njena zunanost prijetna, — je samoobsebi zdravo in tudi koristno zlasti še za ženo delavko, kateri daje možnost, da pri svojem napornem delu popolnoma ne otopi in ne pozabi nase. Seveda je pa to prizadevanje zdravo le, dokler je v mejah, ki se spodobijo in so vredne dostojanstva žene-delavke.

Ni vse za vsako! To naj bi si žene-delavke dobro zapomnile.

Če pristoja dolgo, ošiljeno rdeče pero na klobuku blaziranemu tipu moderne damice, nikakor ni tudi primeren okrasek za klobuk delavskega dekleta. Prav tako je pa tudi z raznimi drugimi priveski sodbene mode, ki se menjava hitreje kakor aprilsko vreme. Kako smešno in obenem neokusno je, če si delavka n. pr. ob nedeljah nadenene klobuk s pajčolanom, ali pa če si za tovarno obleče bluzo iz blesteče svile z velikim, živobarvnim vzorcem.

Pa tudi razna lepotila in lepotne pripomočke lahko žena-delavka mirne duše in le v svojo korist prepusti ženam »iz višjih plasti družbe«, kot n. pr. britje obrvi, pudranje, lakiranje nohtov, itd. To je za tiste lutkice, brez notranjosti, ki so na svetu samo za okrasek,

cvetke brez vonja in jedra. Prav tako kot lepotila je pa za delavko nepotreben in neprimeren tudi modni nakit, ki so ga polne modne in juvelirske prodajalne in ki je zaradi svoje cenenosti in ničvrednosti dostopen vsem slojem; tiste široke zapestnice, uhani, koljeji, diademi z velikimi, steklenimi kamni, vdelanimi v slabe posnetke žlahtnih kovin, vsega tega delavka prav nič ne potrebuje, njen najlepši okras je zdravo, močno, leporaslo telo, izoblikovano in utrjeno v delu in trpljenju, njene mirne, odkrito zroče oči in visoko čelo, ki krije veliko misel o velikih dejanjih in lepših dneh.

In zato žene-delavke ne dajte se nikoli zapeljati mikavnostim izložb in mode. Kljubujte izkušnjam, pa četudi so morda zelo velike. Oblačite se svojemu stanu primerno, okusno, dostojno in enostavno. Nič nepotrebnih dragih gumbov, pentljic in sponk. Za ta denar si rajši kupite slastno malico, ali pa denar shranite in si pozneje nabavite zanj knjig, iz katerih boste v prostih urah črpale pouk in zabavo. Tudi pri izbiri tkanin dajte vselej prednost kakovosti in trpežnosti tkanine same, ne pa vzorcu blaga, pa najsi bo še tako pester. Sploh se pestrih tkanin kolikor mogoče izogibljite. Poklic delavke je resen, prav tako naj bo pa tudi resna in enostavna njena obleka.

Čim skromnejše boste oblečene, tem bolj boste učinkovale in privlačevale s svojo zunanostjo.

Ines.

ČLOVEKOVA PREHRANA

Dorastel, ali kakor pravimo, »zrel«, normalen človek tehta nekako 70 kilogramov. V začetku svojega življenja sestoji človek iz ene same celice, ki tehta približno 0,000.004 gramov. Tekom nekaj desetletij ali križev pa se teža te celice poveča za okroglo dvajsetmilijardkrat. Obe številki težko dojmemo s svojim razumom.

Pa tudi zrela ali odrasla celica, zdaj človek, ni vedno enaka. Dan za dnem iz-

loča porabljene snovi in jih nadomešča z zaužito hrano. Tako se ta celica-človek snovno v štirih letih popolnoma prenovi. Njegove mišice, kri, kosti, živci — vse je v teh štirih letih zopet prenovljeno, vse zopet iz novega materiala narejeno. Na tak način se človek v svojem življenju nekako nad dvajsetkrat »prerodi«, na novo rodi ali kako bi imenovali ta pojav. Ta celica-človek v 70 letih, če jih doživi, poje in izpije

približno 1400krat svojo lastno težo, kar bi dalo lep tovorni vlak z živežem naložen. Celica-človek porabi največ trdih zaužitih snovi za svojo energijo. Njegova delavnica jih spreminja v ogljikovo kislino in v vodo. Toplota, ki nastaja pri tem gorenju, služi za vzdrževanje življenja. Ta živila imajo nekako isto nalogo, kakor pri avtomobilih bencin, ali kakor premog pri lokomotivah.

Poskusimo, kako je to: Položimo na

Praktična, varčna in umna gospodinja kuha in peče le s plinom

kos porcelana majhne koščke kakršnegakoli živila, na pr. meso, kruh, maslo, sir, sadje, sladkor... Držimo to nad plamenom. Živila kmalu počrne. Nastaja dušik. Zasedili bomo tudi morda majhen plamenček. Po dolgem segrevanju na plamenu lahko naposled tudi zelo vodena živila, kakor mleko, salato, krompir, jagode itd. pripravimo do tega, da bodo gorela.

Taki in drugi poskusi pravijo, da vsebujejo vsa živila ogljik, ki pri zgoritvi daje toploto. Gorenje živil in gorivnih snovi se lahko vrši v različnem tempu. Če na primer, zmešamo ogelni prah s kalijevim salpetrom, je gorenje že takorekoč v eni sekundi končano. V človeškem telesu gorč živila nekako pri 37 stopinjah. Tukaj je gorenje zelo počasno, ali toplota, ki nastane iz enega grama živil, je prav tako močna, kakor če bi ista snov v isti količini zgorela na zraku pri vročini več sto stopinj.

Množina ali moč toplote se meri po kalorijah. Kalorija je toplota, je vsota toplote, ki je potrebna, da segreje en liter vode za eno stopinjo. So dobre in slabe gorilne snovi — in tako so tudi visoko in manjvredna živila. Gram oglja da, če zgori popolnoma, 8 kalorij. Gram petroleja 11, gram bencina 11, gram drv 11, gram masti 9, gram beljakovin 5.6 (v človeškem telesu samo 4 kalorije). Ogljikovi hidrati (sladkor, škrob) nekako 4, čisti špirit 7 kalorij. Iz tega se torej vidi, da je med človeškimi živilimi mast najboljše »gorivo«. Da je dvakrat toliko toplote kakor sladkor ali škrob. Zato imamo nehoti pozimi rajši bolj mastno, bolj zabeljeno hrano. Polarna ljudstva pojedjo mnogo masti, prebivalci v tropičnih krajih pa v glavnem ogljikove hidrate.

Potreba kalorij je pri človeku odvisna od različnih okolščin. Najvažnejša so:

1. **Starost.** V starosti od 2 do 4 let potrebuje človek komaj 50% kalorij od količine, ki jo potrebuje odrasel človek. Od 5 do 7 let 60%, od 8 do 11 let 80%, od 14 do 18 let pa 95%.

2. **Telesna teža.** Med odraslimi enake starosti je potreba po kalorijah v splošnem odvisna od teže telesa.

3. **Delo.** Delo zelo vpliva na potrebo kalorij. Tako potrebuje 70 kg težak človek, če ves dan miruje, dnevno 1680 kalorij. (Za 1 kg teže rabi v eni uri 1 kalorijo). Drvarji okroglo 5600 kalorij, človek, zaposlen v pisarni pri 8urniku in pri teži 70 kg potrebuje za 24 ur povprečno 2600 kalorij, krojač 2700, hlapec 2900, mehanik 3200, strugar 3250, čevljar 3430, žanjec, mlatič 4300, kosec 4800 kalorij. 70 kg težak človek potrebuje, če miruje, v eni uri približno 70 kalorij, pri duševnem delu 77 do 78, pri pisanju 90, pri risanju (stoječ) 110 do 120, pri petju 80 do 125, pri igranju na klavir 110 do 175, pri žaganju drv 460 do 500, pri hoji 300, pri teku (dirka) 1000, pri drsanju 370 do 770, pri smučanju 570 do 1000, pri plavanju 270 do 770, pri veslanju 260 do 670, pri borbi (atletika) 1050 kalorij. Razumljivo zopet, da trenirani pri istem delu porabi manj, kakor novinec.

4. **Konstitucija.** So, kakor vemo, ljudje in živali, ki tudi pri slabi hrani in živah-

nem gibanju bolj debeljakor drugi pri dobri hrani. V prvem slučaju zgorevajo snovi zelo leno in radi tega ne zgori vsa hrana, ampak se je del spremenil v maščobo in se telo tako polni.

Človek, recimo, srednje krepak, potrebuje pri 8urnem delu v 24 urah skupaj 2900 kalorij, torej hrano, ki bi morala imeti okroglo 700 gramov sladkorja in okroglo 400 gramov masti. Samo z enim živilom ni mogoče kriti vse potrebe telesa po kalorijah, kajti telo potrebuje gotove količine beljakovin, masti in ogljikovih hidratov. Zato mora biti vzeta pametna mešanica različnih živil. Vzemimo iz zdravstvenih in gospodarskih razlogov tretjino kalorij iz živalstva (meso, mleko, maslo, sir, jajca) in dve tretjini iz rastlinstva. Dnevna hrana naj bi pri srednjem delu vsebovala 90 gramov beljakovin, 50 gramov masti in 500 gramov ogljikovih hidratov (sladkor, škrob).

In tako dalje...

Pri prehrani se dajo doseči lepi prihranki, če ima človek pravičen pojem, kako naj bo hrana sestavljena, da bo dosežena potrebna količina kalorij, kar pomeni, da bo sit in zadovoljen. In bi šole, tudi ljudske prav ustrezale, če bi v svoj učni načrt sprejele pouk o sestavljanju hrane in nje izbiri.

Kalorije stanejo v različnih živilih različno. Za isti denar kupimo pri novem krompirju, odštevši odpadke, 7500 kalorij, pri korenju 5200, pri grahu 1100, pri paradižnikih 650, pri hruškah 630, pri špinaci 560, pri kumarcah 230, pri glavnati salati 140, pri šparglju 70, pri svinjski masti 4900, pri margarinu 3900, pri krvavicah 1550, pri dobrem siru 820, pri slaniku 2700, pri slanini 2700, pri presnem maslu 820, pri kurjem jajcu 1800, pri zajcu 170, pri golobu 150, pri raku 45 kalorij.

Beljakovine dobimo v čistem svojstvu v jajčem beljaku. Veliko beljakovin je tudi v sesedenem mleku, v sirih, v pustem mesu in sočivju.

Če hočemo preiskati, ali ima to ali ono živilo kaj beljakovin, naredimo tako-le: Živilo, ki ga hočemo preiskusiti (beljak, meso, klobaso, sir, kruh, moko, mleko itd), denimo v poskusno steklenico. Obljimo jo z nekaj kubičnimi centimetri s salpetersko kislino in grejmo, da zavre. Če je kaj beljakovine v živilu, bo čez nekaj časa porumenelo. Po kemičnem pojmu je beljakovina zamotana snov: sestoji iz ogljika, vodika, kiska, dušika, žvepla in fosforja.

Maščoba (olje) je zveza iz maščobnih kislin in glicerina. Ker ima mnogo ogljika, zgori s sajastim plamenom. Poleg navadnih maščob in olja imamo tudi takozvane »žlahtne« maščobe. Te imajo poleg zgoraj navedenih snovi še dušik in fosfor ter so, čeprav jih je malo, zelo pomembne in važne za življenje.

Ogljikovi hidrati sestojijo iz vodika in iz kisika. Vodik in kisik sta v istem razmerju zastopana kakor v vodi, to je, vodik 2 dela in kisika 1 del, ali kakor pišejo kemiki H_2O . Za človeško prehrano so važni sledeči ogljikovi hidrati: Grozdni sladkor ($C_6H_{12}O_6$), trstni sladkor ($C_{12}H_{22}O_{11}$)

in škrob ($C_6H_{10}O_5$). Grozdni sladkor daje sladkost grozdju, črešnjam, slivam, češpljam, figam in večini južnega sadja. Trstni sladkor uživamo kot sladkor v kockah, in sipi v kavi in čaju. Škrob je pa glavna snov žita in krompirja.

Poskus, koliko sladkobe imajo živila v sebi, naredimo tako: S šibico kapnemo na kos kruha ali na prerezani krompir, ali sploh na živilo, ki ga preiskujemo, nekaj kapljic joda. Mokro mesto, kamor je padla kapljica joda, začne polagoma postajati temnomodro do črnega. To je takozvani jodov škrob, ki nastane, če se spoji jod in škrob. Ta reakcija je zelo občutljiva in po barvi lahko razsodimo, ali je v njem mnogo škroba in sladkorja v dotičnem živilu. Tako se lahko preiskuje kostanj, pšenica, moka, makaroni, itd.

Jajca.

Kurje jajce tehta povprečno 50 gramov. Od tega je 6 gramov lupine, 29 gramov beljaka in 15 gramov rumenjaka. V rumenjaku samem je okrog 3 grame čistih beljakovin, 5 gramov masti in v ostalih 7 gramih še okrog 4 grame beljakovin.

Hranilna vrednost jajca ni baš tako velika, kakor se navadno misli. Če bi hotel človek živeti le od jajc, bi jih moral dnevno snesti 30 do 40.

Da kokoši bolje nesejo jajca, jih moramo krmiti z apnom, mavcem in kalcijevim kloridom. Dobra kokoš iznese na leto do 400 jajc.

Kako shranimo in konzerviramo jajca?

Ako jajce leži dalj časa na suhem zraku, izhlapeva iz njega voda. Lupina ima namreč nevidne luknje, kakor človeška ali živalska koža in skozi te luknje izhlapeva voda, zrak pa prihaja na njeno mesto in prinaša s seboj bakterije. Tako nastaja gnilo jajce — zaprtek. Če se pa zraku prepreči dohod v jajce, pa ostane jajce še dolgo sveže.

V velikih jajčarnah se to dela s hladnimi prostori, kjer je vlažnost zraka 80% in toplota nič stopinj. V domačem gospodinjstvu pa se to doseže, če se pomaže jaj-

ce z apnom. Pri tem je postopati sledeče: Vzame se en del žganega apna in 4 deli vode. To se pomeša. Ko je ta mešanica narejena, se razredči z vodo, da tako nastane nekako apneno mleko. To mleko se potem vlije na jajca, ki so zato že pripravljena v določeni posodi. Nalije se pa tega apnenga mleka toliko, da je od zgornje vrste jajc pedenjš visoko tega mleka. Apneno mleko srka namreč iz zraka ognjenčevo kislino in se tako spoji z apnom ter s tem zapre pot zraku do jajc.

Mesto, da bi se jajca »poapnenila«, se naredi lahko tudi to-le: Recimo 100 jajc se položi v glinene posode in preko jajc se nalije toliko razredčenega vodnega stekla (1 kg vodnega stekla se razredči v 9 kg vode), da je še kakšnih 5 cm nad zadnjo vrsto jajc. H koncu se poveže odprtina s pargamentom in pokrije z desko.

V nekaterih krajih mažejo jajca tudi z vazelinom, ali se pokladajo v kuhinjsko sol.

Približna starost »svežega« jajca, ki ni konservirano, se določi tako, da položimo jajce v raztopino: 100 gramov kuhinjske soli 1 litra vode. Če je jajce starejše od 5 dni, splava na vrh, ker so se v njem že nabrali plini.

Taka tekočina s kuhinjsko soljo se po porabi natoči v temno steklenico, se dobro zapre in je tako pripravna za več let za poskuse o svežosti jajc.

Kava.

V kavi je kofein ($C_8H_{10}N_2O_2$), ki daje zrnati kavi svoje pravo ime in pomen. V kavi je 1%, v čaju 2% kofeina. V čašici kave iz 15 zrn, je približno 0.15 gramov kofeina. 1 do 2 grama kofeina učinkuje strupeno, vendar če bi se hoteli z njim umiriti, bi trebalo že precej kofeina použiti. Konja in govedo usmrtilo s 100 grami kofeina, kar bi dalo nekako 650 čaš kave. Kava pa še daleč ni tako škodljiva kakor nikotin in alkohol. Pri normalnem človeku pospešuje kava velike duševne impulze, večja sposobnost mišljenja, logičnost misli se s kavo zaključuje hitreje. Izginja tudi utrujenost in nerazpoloženje.

Popiti veliko kofeina, to se pravi veliko kave, kjer bi se zavžilo 0.5 do 1 gram kofeina, povzroča naglo utripanje srca, trepet, blesketanje v očeh, blodnjo v budnem stanju, kot posledica velike nervoznosti in razburjenosti. Občutljive ljudi zapusti spanec že pri 0.1 do 0.2 grama kofeina, to se pravi, če izpijejo 2 čaši kave ali čaja. Ti naj zvečer ne pijejo kave.

Odsvetuje se piti kavo vsem, ki trpe na srčnih, ledvičnih in živčnih boleznih. Za občutljive ljubitelje kave se zdaj izdeluje kava, ki je prosta kofeina. S pomočjo bencola in drugih raztopilnih sredstev se kofein iz kave takorekoč ves odstrani. Taka pijača tudi za občutljive osebe ni nevarna. Vse to ne velja za žitno kavo, ki se je pri nas toliko popije, ker ni denarja za pravo kavo.

Voda.

Vodo poznamo pač vsi, saj imamo ne- prestano z njo opravka v taki ali drugačni

obliki, da, ona je za življenje ne samo nujno potrebna, brez nje sploh ni življenja. Zato je dobro, če si vodo s kemičnega stališča po domače ogledamo in njeno bistvo nekoliko prebrskamo.

Kemično čista voda sestoji iz vodika in kisika in se kemično piše H_2O (dijak ve, da se to glasi: »hadva«). V naravi pa voda pravzaprav ni nikoli čista. Vsebuje različne sestavine in količine apna, mavca, razne magnezijske spojine, kuhinjsko sol, železne soli, kisik, dušik, ogljenčevo kislino (in to je to takozvana slatina), organske spojine itd., in če pogledamo kapljico z mikroskopičnim očesom, vidimo še cel svet drobnih živalic: mikrobov, bakterij, bacilov itd., ki se svobodno, čeprav zelo na gosto gibljejo v tej kapljici vode. Vse te spojine so po našem pojmu v vodi raztopljene. Sledijo mnogokrat tudi večje nesnažnosti kakor sluzasti drobci in drugo. Najčistejša voda je vsekakor deževnica in snežnica. Ali tudi ti dve vodi imata v sebi zračne pline. Morska voda je razmeroma bogata na kuhinjski soli: Vzhodno morje ima na pr. 1%, Severno 3%, Mrtvo morje pa 25% soli. Rečna voda in studenčnica, katerima pravimo tudi »sladka voda«, ima manj soli, zato pa več apna, mavca itd. Slatina, kakor že rečeno, ima pa največ ogljikove kisline. Da ima tudi vodovodna voda raztopljene razne snovi, se lahko prepričamo sledeče:

Denimo na stekleno ploščico nekaj kapljic vodovodne vode. Zraven pa približno isto količino destilirane (precejene) vode. Previdno grejmo in videli bomo, da precejena voda izhlapi in ne pusti za seboj nobenega zaostanka, med tem pa ostane za vodovodno vodo bela apnena skorja. Če to skorjo oblijemo s solno kislino, zapeni in zašumi.

Napolnimo, recimo, polovico steklenice z vodovodno vodo. Pridenimo nekaj kapljic solne kisline in raztopimo v tej mešanici barijoklorida. In to segrevajmo. Voda bo postala belomotna, znamenje, da je v njej mavec.

Vodi, ki je okusna, pravimo »trda voda«. Vsebuje mnogo apna in ogljikovega dioksida in ogljikove kisline, mavca ter magnezije. En liter vode lahko vsebuje ogljikovega dioksidnega apna do 0.9 gramov, magnezije 2 grama in mavca do 2.5 gramov. Množina teh snovi je odvisna od tega, v kakem kamenju izvira in po kakem teče. V apnenih plasteh je bolj »trda«, kakor pa če teče skozi peščene ali granitne plasti. Tudi letni čas jo spreminja. V dolgih, suhih poletnih mesecih je na teh snoveh bogatejša, čeravno teče iz vodovoda nekoliko motna, v deževni pomladi in jeseni pa slabejša. Človeku prija »trda« voda bolj od »mehke«, kar se vidi po ljudeh iz apnenih pokrajin. Njihova telesna konstitucija je mišičasta, so krepkejši, zlom kosti se celi hitreje in angleška bolezen je redek pojav.

V gospodinjstvu in tehniki pa trda voda ni dobra. Kava in čaj na svojem okusu zelo trpita pri trdi vodi. Če kuhamo na pr. grah ali fižol v trdi vodi, se dolgo ne

skuha in omehča, ker pač apno brani pristop vode v grah. Ako se uporablja trda voda v kotlih, se polagoma stene kotla obložijo s trdo apneno skorjo, kar železu ali bakru zelo škoduje. To je takozvani »kotlovski kamen«. Ta kamen je slab prevodnik toplote in če na katerem kraju doži, pride manj vroča voda v stik z močno razbeljeno kovino. S tem pa na tem mestu voda zelo naglo izhlapeva in povzroča nevarne eksplozije kotlov. Zato rabijo za kotle mehko vodo. Rajši žrtvujejo stroške, da »trdo« vodo »zmehčajo«. V prodaji je več različnih sredstev zoper kamen, ki vodo deloma zmehča že poprej, preden pride v kotel, ali pa povzroči, da apno in mavec v kotlu sede na dno kotla, ob stenah pa se ga oprime zelo malo in se ga da tako lažje odstraniti.

Tudi v gospodinjstvu je trda voda nezaželjena, posebno pri pranju perila. Vpliv apna pa se ne pokaže samo pri pranju perila, ampak tudi, če si umivamo roke. Z deževnico se milo hitreje in bolje peni ter tako mast in drugo nesnago sesuče v majhne kroglice, ki se potem odluščijo, kakor pa v vodovodni vodi. Kdor se umiva v krajih, kjer je mnogo apnenca, bo porabil več mila kakor pa v krajih z granitom ali peščencem. Trgovci z milom torej v krajih z apnencem prodajo več mila, kakor v krajih brez ali z malo apnenca. V Združenih državah Amerike porabi prebivalstvo v krajih s trdo vodo, kakor govori statistika, letno do 25 kg mila na osebo. Tam pa, kjer je mehka voda, pa samo 15 kg na osebo.

Za vsak kubičen meter se porabi mila, kakor je pač stopnje trdosti, to je od 1 do 5 kg. V Nemčiji je po statistiki na tak način in radi trde vode preveč porabljenega mila na leto za 100 milijonov nemških mark, ki si jih zopet prihranijo države z bolj mehko vodo. Poleg tega je pa še to, da na primer »belo« perilo pri pranju s trdo vodo bolj trpi, kakor pa z mehko vodo. Pranje z mehko vodo vzdrži perilo 99% trpežnejše, s trdo vodo pa samo 60%. Radi tega že dolgo poskušajo, kako bi vodovodno vodo čim bolj »zmehčali«.

Poleg zmehčavanja vode igra tudi desinfekcija eno važnih vlog. V splošnem je studenčnica in talna voda, ki se po svoji poti po skalovju in kamenju destilira (čisti, preceja), po navadi brez bakterij. Če pa ni na razpolago sveže studenčnice, je večkrat potrebno, da jo destiliramo, to je precedimo skozi pesek, oglje itd. V le-

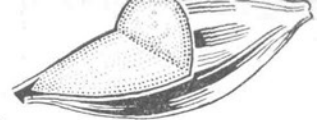
JOSIP GAGEL, LJUBLJANA

Šolski drevored (Pod Lemenatom)

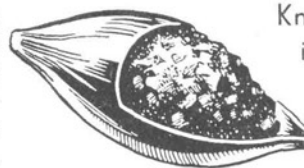
ZA BOŽIČ IN NOVO LETO!

Nudi najprimernejša darila in to: Moško in žensko perilo, kakor tudi vse vrste moške, ženske in otroške nogavice in rokavice v največji izbiri po zelo ugodni ceni.

Nihče me ne more prepričati, da je prazen ječmen, ki se dobiva kot odprto blago na tehtnico ali v raznih zavitkih isto, kar je Kneippova sladna kava! »Kneippova sladna kava«, ki je zdrava, izdatna in tečna za otroke kakor za odrasle, se dobi samo v originalnih zavitkih s sliko znanega župnika Kneippa!

Med žganim ječmenom in sladno kavo je bistven razloček. Jedro navadno žganega ječmena (zgornja slika) ni izpremenjeno v slad, ampak je samo malo ožgana moka. Jedro Kneippove sladne kave je izpremenjeno v karameliziran sladni sladkor, ki hrani in krepi živce. Zato zahtevajte vselej Kneippovo!

Kneippova

samo
v takih-le zavitkih!

vojak požrl 25 gramov cigaretnega tobaka. Po 12 urah je bil mrtev. Neki kadilec je v 24 urah pokadil 24 cigar in 40 cigaret, ne da bi kaj jedel. Umrl je. Konji in goveda poginejo, če snedo 300—500 gramov tobačnega listja. Zgodi se celo tudi, da če se s tobačnim lugom, tudi razredčenim, umiva žival, da se očisti mrčesa ali krast, da žival zboli in pogine. Tako je poginilo nekemu kmetu več krav četrte ure potem, ko jih je umil z razredčenim tobakovim lugom. Raztopljen nikotin uhaja namreč skozi kožne luknjice v telo in ga tako zastruplja. Živali se tudi instinktivno branijo tobačnega dima. Čebele, kakor vemo, preganjamo s tobačnim dimom iz pipe, ko jim jemljemo med.

karnah in drogerijah se dobe tudi takšne kroglice s klorovo vodo, s katerimi se voda očisti in je potem dobra in pitna. Klor namreč uniči bakterije in se ga zato rabi tudi v kopališčih. Kakor so poskusi dokazali, zadostuje že 0.4 miligrama klora, da

uniči v enem litru v 10 minutah milijone bakterij. Človeku pa dodatek klora nič ne škoduje, ker kmalu preide v solno kislino in se tako spoji z apnom ter nastanejo iz te spojine čisto nedolžne soli.

///

PAR BESED O NIKOTINU

Nikotin je najbolj učinkovita sestavina tobaka za kajenje, noslanje in za žvečenje. Ime je dobil po francoskem poslaniku Nicotinu, ki je leta 1560 poslal iz Portugalske v Pariz tobačno seme.

V čistem svojstvu je nikotin rujavkasta, v vodi topeča se tekočina. Skoraj čisti nikotin se rabi v gospodarstvu za zatiranje mrčesa (krvave in listne uši, bolhe itd.). Enako je s tobačnim lugom, ki vsebuje okrog 14% nikotina. Z njo se obrizgava drevje in grmičje, da se tako pomore škodljivci. Paziti se mora, da se ne polije tla, ker zemlji škoduje. Za človeka je smrtno nevaren že pri petnajstem delu enega grama, zato treba pri pokončevanju drevesnih škodljivcev biti oprezen.

Zeleno listje tobaka vsebuje 1.5 do 3% nikotina. V novejšem času se je posrečilo vzgojiti tobačno rastlino, ki vsebuje 15% nikotina. Rabijo jo za izdelovanje tobakovega luga.

So pa tudi take tobačne rastline, ki so skoro brez nikotina. Cigare, ki slabo gore, zapuščajo v kadilcu več nikotina kot tiste, ki rade gore. Svetel tobak ima mnogokrat manj nikotina kakor pa temen. Pri zelo suhih cigarah, cigaretah in pri tobaku za pipe, presega temperatura pri žarišču za okroglo 500 do 700 stopinj nad normalo. Ker se tudi hitreje kadi, pride s tem tudi mnogo več nikotina v telo kadilca.

Ker je torej že petnajsti del enega grama nikotina za človeka smrtno nevaren, bi človek mislil, da če kadilec pokadi eno cigaro ali nekaj cigaret, da tega ne bo preživel. Pa ni tako huda reč. Pri kajenju pride namreč v telo kadilčevo zelo malo ni-

kotina, ker: prvič — velik del nikotina zgori že v žarišču: drugič — ga tudi večji del izpuhti, še preden pride z dimom v usta; tretjič — ker nikotin, ki potuje z dimom cigare, ostane v cigari v ogorku, ki se itak potem odvrže, in ker se nikotin — četrtič, pri izdihavanju dima večidel izdihne. Kadilci, ki inhalirajo, dobe v telo okrog 6 do 8 krat več nikotina. Čim počasneje se kadi, tem manj nikotina pride v telo. Tako gre, na primer, pri hitrem kajenju 50% nikotina, pri navadnem 30% in pri zelo počasnem kajenju 0—4% nikotina skozi usta.

Največ vsrka kadilec nikotina v svoje telo pri cigaretah. Nato sledijo cigare, najbolj nedolžne so pa pipe. Posebno pri pipah z dolgimi cevmi, ostane nikotin v cevveh. Kaditi iz turških vodenih pip, je pa prav nedolžna reč, ker ostane pri tem veliko nikotina v vodi. Če želimo čim manj nikotina, denimo v ustnik ali v cev pipe nekoliko vate. Vata zadržuje nikotin. Barva nikotina se tudi dobro vidi na prstih strastnih kadilcev cigaret.

Kako deluje nikotin?

Odraslemu, zmernemu kadilcu more nikotin komaj resno škodovati. Nepristana, čezmerna kaja, ki se je kadilec ne more odvaditi, tudi ponoči, ko se vzbudi, pa kaj rda povzroča kronične katere: nosni, ustni in v grlu. Appetit je slab, pojavlja se bruhanje, utripanje srca, neenakost utripanja žil, omotica, težko spanje, slabljenje vida, tuberkuloza, nervoznost itd. Če se na tak način polagoma nabere v telesu preveč nikotina, lahko nastopi smrt prav nepričakovano. Tako je na primer, med vojno neki

TO IN ONO

Če ostaneš miren, si strahopetna mevža, če se postaviš v bran, si krvoločni barbar. Tako mnenje ima »Slovenec« o Rusih. Dne 6. oktobra t. l. je objavil članek z naslovom: »Nameni sovjetov na Daljnem vzhodu«; v njem ugiba brihtni »Slovenec« uvodničar, bo li Rusija reagirala na izzivanje Japonske. Mnenja je, da najbrž ne, ker so poročila o vojaški moči Rusov samo bajke, ker je Rusija mirno požrla afero vzhodnosibirske železnice, da si ni upala reagirati na napade Japoncev ob Amurju in da bo, v svesti si svoje nemoči, najbrž tudi ob sedanjem prodiranju Japoncev v Kinu podvila rep med noge in bo morala dopustiti, da jo bodo Japonci pognali od obal Tihega oceana v notranje sibirski puščave, (kar bi bilo slovenčarjem zelo po godu). Če pa bi se proti pričakovanju zgodilo, da bi Rusija aktivno posegla v japonsko-kitajski spor, potem pa je treba s prstom pokazati nanjo, kako pripravljajo požar, ki ga hoče zanetiti. V ta namen naj služijo vzgledi, kako Rusija hujska in spletkari po Evropi, ko je obdolžila Nem-

ce, da izkrcavajo svoje vojake v Maroku in Italijane, da njihove podmornice strašijo po Sredozemskem morju. Če je torej res prvo, da Rusija samo radi lepšega grozi Japonski, potem so govorice o njeni moči samo velika laž, če pa bo res drugo, potem pa je to zločinski poskus, da se svet pogreze v vojno zmedo. (Res je tako napisano; kdor ne verjame, naj si dotično število izposodi in jo prečita.) Naslednji dan je »Slovenec« zopet objavil nov članek o Rusih, z naslovom: »Sovjeti v znamenju novega patriotizma« in s podnaslovom »Boljševizem se boji vojne«. Kdor te »duhovitosti« čita, res ne ve, ali je črno še črno? K sreči poganjajo take cvetke samo na »Slovenčevem« vrtu.

Ameriški kapitalisti se poslužujejo istih argumentov proti delavcem kakor pri nas v Evropi, kadar zahtevajo boljši kos kruha. V velikih tovarnah avtomobilov Huston in Chrysler v Detroitu so delavci zahtevali priznanje organizacije in 40 urni delovni teden. Podjetniki so jih za to obdolžili komunistične propagande in jih 60.000 odpustili.

Češki delavski odri igrajo Cankarja. Na češki državni praznik je zveza delavskih odrov v Pragi vprizorila Cankarjevo igro »Za narodov blagor« z velikim uspehom. — Pravijo, da jo bodo najmanj tridesetkrat ponovili na raznih delavskih odrih.

Več tisoč newjorskih gospodinj je priredilo javno demonstracijo, pri kateri so nosile velike table z napisom: »Doli s fašističnimi cenami!«

80 slepcem je vrnil vid ruski profesor Filatjev na ta način, da je očesne roženice mrtvecev presadil na oči slepcev.

Najsevernejši časopisi na svetu se tiskajo na »otoku Dicksonu« v Severnem ledenem morju; to sta »Polarna zvezda« in »Arktične vesti«.

Razstavo slik slikarjev-samoukov pripravljajo v Moskvi. Pripravljeno je nad šest tisoč slik, večinoma starejših diletantov, največ kmečkega stanu.

Luis Trenker, znani nemški filmski igralec in navdušen pristaš nacionalnega socializma, se je pred kratkim predstavil v svo-

jem novem filmu »Conditorieri«. Avstrijski književnik M. P. Moser je pa Trenkerja tožil, da je ta film brez njegovega dovoljenja povzel po njegovem romanu. Moser zahteva odškodnino v denarju in prepoved filma.

Pri francoskih kantonalnih volitvah je dobila ljudska fronta 2,079.496 glasov, celokupna desničarska opozicija pa 1,244.589.

Južnoameriška republika Čile je sklenila vzeti iz prometa kovance, ki nosijo vtisnjen srp in klavir, že od davno pred rusko revolucijo. Zamenjeni bodo s kovanci, ki bodo imeli orla.

Del notranje Kitajske, ki ima sovjetsko vlado, je izdal nove bankovce z Leninovo sliko.

Zbirka pesmi, posvečenih današnji Španiji, je izšla v Beogradu z lepim uvodom in zanimivimi lesorezi.

Mehiški dijaki v Durangu so sneli zastavo s kljukastim križem s poslopja nemškega konzulata in so jo sežgali, v znak protesta, da se Nemčija vmešava v špansko vojno. Iz istega razloga so newjorske mase demonstrirale pred italijanskim zastopstvom.

S stisnjeno pestjo so pozdravljali španski otroci belgijskega kardinala Van Reya, ko so pred njim defilirali, 600 po številu. V Belgiji se nahaja nad 3 tisoč malih begunčkov iz republikanske Španije in del teh vzdržujejo tudi cerkvene oblasti. Belgijski katoliki so pristajali demokracije in sodelujejo s socialisti v vladi.

Herman Wendel, znani nemški socialist in prijatelj Jugoslavije, ki je letos umrl v emigraciji na Francoskem, je svojo knjižnico, ki šteje osem tisoč knjig, zapustil beograjski univerzi.

De Valeri, predsedniku irske republike, je priznana letna apanaža 4 milijone dinarjev. Predsednik Združenih držav ameriških ima ravno toliko, francoski predsednik dobiva pa 3 in pol milijona, a švicarski 2 in pol milijona letno.

Najsevernejše volišče je bilo na ledeni plošči na severnem tečaju, kjer se nahaja ruska znanstvena odprava, sestojeca iz članov Papanina, Širsova, Fedorova in Krenkela, ki so te dni tudi glasovali za novi ruski parlament.

Smrtnost v Nemčiji je porasla v prvem polletju t. l. za 15.000 slučajev, število porok se je pa v istem času znižalo za 8,2%.

Bratko Kreft, režiser Narodnega gledališča v Ljubljani, je svojo dramo »Malomeščani« režiral na češki državni praznik v praškem gledališču na Vinohradih in imel prodoren uspeh. Pred 2 leti so v Prazi igrali njegove »Celjske grofe«. Ljubljanska drama pripravlja njegovo najnovejšo delo »Velika puntarija«.

Letos je 50 let, odkar je Emil Zola izdal svoj roman »Zemlja«, ki so ga takratni kritiki odklonili kakor vsa Zolajeva dela. Letos pa so obletnico po vsej Franciji svečano proslavili. Ob tej priliki je bil dan v promet tudi nov film, ki prikazuje Zolajev življenje in ki se je tudi v Ljubljani predvajal pod naslovom »Vest človeka«.

Govoreče knjige so začeli izdajati v Angliji. So to po abeni aparati z gramofonskimi ploščami, ki recitirajo razna literarna dela.

Načela katoliške akcije. V sarajevski reviji »Pregled« je objavil bivši srbski poslanik v Londonu, Jovan Jovanović zanimivo razpravo v literaturi, ki se bavi s katoliško akcijo, zlasti o knjigi »Catholic Action« angleškega publicista Johna W. Boynterja, ki smisel in težnje katoliške akcije resumira na sledeče točke: 1. Cerkev stremi za tem, da si pridobi vlado nad vladami, ker ona ne more biti podrejena svetni oblasti, še manj pa biti od nje odvisna. 2. Katoliška cerkev ima pravico, da daje zakone, da sodi in kaznuje. 3. Oseba svoboda je nasprotna veri. Poedinec si ne more in ne sme izbirati vere. Svoboda vesti zavaja človeka v greh. Svoboda mišljenja družbi ni potrebna, ker je izvor zla. Svoboda zborovanja in tiska je

prava umska kuga in posvetna oblast jo naj povsod uduši. Katoliška cerkev se ne more nikdar postavljati v isto vrsto z drugimi cerkvami in verami. 4. Cerkev je vseeno kakšen je vladni sistem. Narodna vladavina (demokracija), sama na sebi ni slaba, samo ako je katoliška cerkev temelj državne uprave. 5. Ako državni zakoni nasprotujejo veri ali rušijo avtoriteto poglavarja katoliške cerkve, je dolžnost vernikov, da se jim ne pokore, in zločin bi bil, ako bi se jim pokorili. 6. Zakon (brak) spada izključno v področje katoliške cerkve. 7. Vzgoja pripada izključno katoliški cerkvi, ker ji je bila izročena po nadnaravnem ukazu Boga samega. 8. Katoliški duhovnik je nedotakljiv ... Iz tega torej sledi: Samo en človek, to je papež z vsemi svojimi konstitucionalnimi svojstvi živega bitja odloča, kaj je dobro, kaj je zlo, kaj je prav in kaj ni prav. Katoliški verniki so popolnoma podrejeni samo cerkveni oblasti, državni oblasti pa samo v toliko, kolikor to pripušča cerkvena oblast.

Bela vrana je predsednik vlade na Filipinskih otokih, Keson. Ko je zvedel, da je rod-bina nekoga delavca, ki se je na delu smrtno ponesrečil, izgubila pravdo radi odškodnine proti delodajalcu, je odredil, da se temu delodajalcu odvzame pravica udeležbe pri državnih dobavah, a družini ponesrečenega delavca je iz svojih sredstev nakazal znesek 500 dolarjev, kolikor je zahtevala od delodajalca na račun odškodnine. Toda Filipinski otoki so daleč in na njih živijo še necivilizirani ljudje.

Obtoženi pred rimskim sodiščem. Pred izrednim sodiščem v Rimu se stalno vrše razprave proti antifasistom, ki so obtoženi nedovoljene agitacije in obnavljanja bivših marksističnih organizacij. Tako so 1. oktobra t. l. sodili 14 protifasistov iz Milana, 14. oktobra 28 obtožencev iz Bologne, 16. oktobra 14 nezadovoljencev iz Toskane a 19. oktobra 15 marksistov iz Puglie.

Rasizem se skuša tudi pri nas popularizirati in nekako »znanstveno utemeljiti« ter na ta način nekako opravičiti hitlerjevske rasistične ukrepe. »Prirodoslovno društvo« v Ljubljani je letos oktobra priredilo predavanje g. prim. dr. A. Zalokarja »O bioloških temeljih nacionalnega socializma«.

Metropolit Dositej o komunizmu. Berlinski mesečnik »Kontrakomintern« je objavil zanimiv razgovor svojega dopisnika z metropolitom Dositejem v Beogradu ob priliki smrti patriarha Varnave; metropolit Dositej povdarja, da je srbska pravoslavna cerkev edina na svetu, ki v svojih molitvah vsak dan prosi Boga, da bi osvobodil ruski narod izpod boljševiškega jarma. Vendar to ni zadosti, treba je za to tudi materialne pomoči. H koncu je rekel metropolit Dositej: »Proti komunizmu se morajo strniti v enotno fronto vsi: demokratični fašisti, pravoslavni in katoliki. Ne demokracija proti fašizmu, ampak protiboljševizmu proti boljševizmu.«

Predsednik Brazilije Vargas je napravil državni udar, razveljavil dosedanje demokratsko ustavo in proglasil novo po fašističnem vzoru. Italija in Nemčija sta tega zelo veseli, demokratične države, zlasti USA, pa v skrbeh. V Braziliji so se bližale nove vo-

litve in ker je Vargas slutil, da ne bi bil več izvoljen, je javnost s svojo prevratno akcijo prehitel. V ta namen se je poslužil sredstva, ki se ga tako radi poslužujejo reakcionarji v različnih državah: dal je napraviti ponarejene dokumente, ki naj dokazujejo, da je v Braziliji organizirana močna ljudska fronta, ki je pripravljala komunističen puč. Bivši braziljski predsednik in več vplivnih politikov, ki so zbežali v sosedne države, trde, da Vargasova diktatura ne bo dolgo živela, ker je narod proti njej.

V republikanski Španiji se je zelo povečala prodaja knjig. Posamezne knjige se tiskajo v veliko večji nakladi kakor prej za vso Španijo. Zbirka pesmi »Romanero Gitano«, ki jo je spisal najimenitnejši sodobni španski pesnik Garcio Lorko, ki se je boril v republikanskih vrstah in je bil pred nekaj tedni ubit na madridski fronti, je bila za 12 dni prodana v 50 tisočih izvodih. Sedaj pripravljajo drugo izdajo.

70.000 ruskih deklet je izjavilo, da so pripravljene izseliti se iz evropske Rusije v vzhodno Sibirijo, kjer sovjetska vlada stremi za tem, da bi prostrane, rodovitne, a zelo redko naseljene predele ob Amurju čim bolj obljudila, da bi v slučaju kakega konflikta na Daljnem vzhodu imela Vzhodna Sibirija sama dovolj odporne moči. V ta namen se ustanavljajo tam številna nova mesta in organizira lastna industrija. — Novo mesto Komsomolsk, ob izlivu Amurja v Tihomorje, ki je bilo ustanovljeno pred petimi leti, ima danes že nad 200.000 prebivalcev. Med priglasi 70.000 dekleti, ki se hočejo izseliti v Vzhodno Sibirijo, je 280 inženjerk in tehničark, 214 dravnic, 514 profesorok, 593 mehanikark, 112 književničark in tako dalje.

Zbirko starih kitajskih poštних znamk je neki Američan prodal v Londonu za milijon dinarjev.

Število letal na vsem svetu znaša 54.872, tako je poročal 1. julija t. l. ameriški statistični urad. Od tega števila jih imajo ameriške združene države 12.366, Francoska 8.305, Rusija 6.923, Angleška 5.811, Italija 4.334, Japonska 3.555, Čehoslovaška 2.169, Poljska 2.434, Rumunija 2.246, Jugoslavija 1.250. Tu niso všteta civilna in vojna letala, ki si stoje nasproti v razmerju 1 proti 4. V zadnjih šestih mesecih se je število letal povečalo za 3.506. Vendar izgleda ta statistika precej pomanjkljiva, ker je še veliko število držav, ki tu niso vštete, zlasti ni tu všteta Nemčija, ki ima gotovo zelo razvito zrakoplovstvo.

Lepo valneno blago

à Din 18'—, Marocain vzorčast
à Din 28'— se dobi v

ZOBNA ORDINACIJA
DENTIST

BAN BORIS

ZA ZOBOZDRAVSTVO IN ZOBOTEHNIKO
ordinira od 9. — 1. in od 3. — 7. ure

LJUBLJANA, Tyrševa (Dunajska)
cesta št. 15

„Nad kavarno Evropa“ — Telefon št. 20-90

Organizirani delavci in člani Cankarjeve
družbe dobijo znaten popust!

I. Trpin-ovom
bazarju
Maribor, Vetrinjska 15

Vzajemna Svoboda

Ilustrirana kulturna in družinska revija

Letnik II.

1 9 3 8

Izdaja in urejuje v imenu konzorcija Bruno Petejan v Mariboru

Kazalo letnika 1938

A. SPLOŠNI DEL.

1. Članki, razprave, eseji.

	Stran		Stran
Bratstvo in kultura (P. J.)	19, 35	Tanc Anton: Spominu Masaryka	126
Brez kompasa ne gre! (J.)	68	Vuk Ivan: Aleksander Veliki Makedonski in zamorski poglavar	15
Cankarjevo leto	3	Vuk Ivan: Kako je krokar postal pevec	32
Chamberlain Austen: Veliki govorniki	184	Vuk Ivan: Kako so nastali gozdovi	46
Čapek Karel: Kopenhagen—Stockholm—Oslo	195	Vuk Jelka: Zakaj je kanarček rumen	96
Človek včeraj, danes in jutri	92		
De Man Henrik: O socialistični morali	179		
Demokracija in socializem	56		
Druga redna glavna skupščina »Vzajemnosti«	11		
Financiranje nemškega gospodarstva (J. G.)	156		
Hus (Š.)	148		
Igra, sport in delo delavske mladine (Č.-č.)	39		
Jankovec V.: Socialistično prosvetno delo v severnih državah	21		
Kimavci	51		
Klic internacionale	101		
Klicar J.: Reakcija v zastoju?	116		
Koječký Zdeněk: O osvobodilnih bojih Čehov in Slovakov	70		
Kristan Etbin: Dve, tri o socializmu	99		
Kristan Etbin: Sedanost in bodočnost	67		
Kus Nikolajev Mirko: Naša mržnja	131		
Kus Nikolajev Mirko: Razred in stan	102		
Medvešek Milan: Njihova trnjeva pot	4		
Med zmedenostjo in znanostjo (-elj.)	28		
Nekaj o despotstvu	150		
Problem generacije (V. R.)	182		
Problem vzgoje (A. S.)	147		
Razdvojeni katolicizem	133		
Razmerje med socijalisti in komunisti v Franciji	9		
Reisman dr. Avgust: Oto Bauer	115		
Schlam W.: Pretresljivi nauki za socializem	148		
Socialistični novo-humanizem (R.)	150		
Svobodna inteligenca (D.)	151		
Tiha obletnica (-elj.)	83		
Vernier Bernard: Kriza ljudske fronte	84		

2. Proza.

Cankar Ivan: Mati	187
Medvešek Milan: Stroj in človek	86
Medvešek Milan: Uporniki	206
Molek Ivan: Mrdančev maček	52
Rijavec Vladimir: Brazda	37
Rijavec Vladimir: Dolžnost	137, 151
Rijavec Vladimir: Molitev	204
Rijavec Vladimir: Posmeh	109, 118
Rijavec Vladimir: Zakon	71

3. Pesmi.

Konič Mimica: Spoznanje	58
Maček Tone: Mi, mladi	70
Maček Tone: Nočemo umreti	70
Murčič Franc: Novi pojavi	73
Potrč Ivan: Sinoči me dekle je vprašalo	27
Puškin — Mile Klopčič: Čaadajevu	6
Puškin — Mile Klopčič: Epigram	6
Puškin — Mile Klopčič: Ondan povedali so carju	6
Puškin — Mile Klopčič: Voz življenja	6
Puškin — Mile Klopčič: V Sibirijo	6
Skerlj Pavel: Siromak	24
T. A.: Čang	53
Tucholsky Kurt — T. M.: Hermafrodit	63
Zorman Ivan: Izselenec	89

4. Igrokazi.

Hertz Hugo — E. S.: Smrt Antonia Terella	55
Kristan Etbin: Gospodar	106, 120, 133, 155, 188, 197
Kristan Etbin: Ob zadnji uri	7, 25, 40, 58
Molek Ivan: Miši	90

5. Književnost.

Delavske knjižnice v Sloveniji	31
Dvojno merilo, ali nič jih ne izuči (V.)	73
Francoski potopis o Jugoslaviji	140
Ingolič Anton, Mlada leta (R.)	140
Jontez Ivan: Rojstvo delavske revije	103
Katoliška cerkev in regulacija rojstev (Ž.)	44
Knjige Cankarjeve družbe za leto 1939	77
Kolja: Dešet let Cankarjeve družbe	43
Kus Nikolajev Mirko: Ignazio Silone	61
Michel André: Smrt brez vstajenja	92
Ob novi knjigi Angele Vodetove	43
Pisateljski poklic	159
Prenner Ljuba: Življenje za hrbtnom (R.)	158
Razstava slovenske knjige	158
Roger Martin du Gard	9
Sleherni delavski kraj naj proslavi Ivana Cankarja	158
Tožba francoskega pisatelja Andréa Gidea v Zagrebu	159

6. Zanimivosti.

Astrologija	10
Blaznost in genijalnost	136
Iz zgodovine cenzure	191
Kaj moramo vedeti o soli	112
Komu pripada znanost	132
Medicinske zanimivosti	144
Nič novega pod soncem	94
Pasja doba	112
Pogovor o milu	47
Slavne zgodovinske laži	98
Šola in cerkev v Franciji	136
Zleze in njihovo delovanje	127

7. Ženski kotiček.

Moda in lepotičenje	62
Kažipot moškim (X.)	144
O ženski klepetavosti	—
Pravice žene-gospodinje	13
Shaw Georg Bernard: Žena v današnji družbi	74

8. Domače modrosti in neumnosti.

Čudovito pristanišče Odeša	78
Dol z njimi!	78
Gnojišče	78
Italijanska kultura v Jugoslaviji	45
Kaj je politični katolicizem?	79
Koliko je nekoliko?	78
Kultura jugoslovenskih nacijev	45
Misijonar tu — misijonar tam	79
Papirnat jezik in domači jeziki	45
Slovenska kulturna avtarkija	78
Slovenske kulturne redkosti	45
»Slovensko društvo« in slovenščina	79
Tajna ljubezen — tajen pisatelj!	79

9. Slike.

a) Na naslovni strani.

Delavska moč	1
Preživelo se umika — novo se poraja	17
Niko Pirnat: Vrnitev z dela	33
Vkljub vsemu bo pravica zmagala	49
Kmet in stroj	65
Pionirji	81
Poletje	97
Južina na polju	113
Jesen ob Lémanskem jezeru	129
Šahovski dvoboj med Mirom in Vojno	145
Samson	177
Zimski večer ob obrežju široke reke	193

b) Med tekstom.

Obisk Delbosa v Pragi	2
Ivan Cankar	3

Slika iz razdejanega Teruela	5
Angleški vojaki v Sanghaju pod japonskim nadzorstvom	10
Zimska pokrajina	11
Kitajsko pristaniško mesto Cingtav	13
Otroško veselje v zimi	14
Francovi topničarji	20
Danski ljudski ples	22
Oslo, glavno mesto Norveške	23
Severnjaški ribiči	26
Brezdomci	29
Razdejanje v Barceloni	36
Käthe Kollwitz: Manifestacija	37
Pogled na Prago ponoči	38
Narodno gledališče v Pragi	42
Ruski znanstveniki, ki so bili rešeni z razpadajoče ledene plošče	46
Zastopstvo čehoslovaških DTJ pri prezidentu Benešu	53
Käthe Kollwitz: Mati	61
Pomladansko nastrojenje na visoki planini	69
S slavnostnih dni čehoslovaških socialnih demokratov 84, 85, 87, 89, 91, 105, 107, 111,	117
Poletni večer	93
Orli v zgodnjem jutru	100
Orlovski dvojica zvečer v svojem gnezdu	101
Topol je cipresa Srednje Evrope	103
Oto Bauer	115
Nedeljski večer v revirju	118
Poletje na deželi	119
Jakob Belsen: Kapital	121
Sinfonija sedanosti	122
To grozdje je pa kislo!	124
Tomaž G. Masaryk	131
V jeklarni	133
Mednarodni kongres kovinarjev v Pragi	135
Primitiven vodnjak v Egiptu	137
Obdelovanje polja v republikanski Španiji	142
Vesel dogodek v višini 2834 metrov	143
Beneš in Eden	149
Sprehod v plinskih maskah	151
Japonska mladina mora biti militarizirana!	153
Vojskovanje — prava igra japonske mladine	155
Japonske deklice se priučujejo poklicu bolniških sester	157
Grozdje	160
Karl Kautsky	180
Izsušeno polje na Kitajskem	181
Mexico — glavno mesto istoimenske države	182
Hacienda Iztaccihuate	183
Prodajanje oslovskega mleka po cestah v Mehiki	184
Tehnika premaga s časom vse zapreke	185
Razvaline staroindijanskega templja	187
Ivan Cankar	195
Peterček je moral še ostati v razredu	197
Blackfeet-Indijanci	199
Zaščitni park v Montani	201
Tovariši	203
Naša dobra mati	205

B) PREGLEDI.

1. Iz Vzajemnosti	32, 80, 96, 111, 128, 140, 159	4. To in ono	5, 24, 31, 32, 47, 77, 92, 109, 127, 139, 160, 192, 203
2. Listnica uredništva	18, 64, 194	5. Žensko razno	15, 30
3. Književnost	14, 31, 42, 63, 79, 95, 109, 128, 143	6. Citati, pregovori, iskre	79, 130, 146, 178, 194, 205